

RETTENS DOM (Anden Afdeling)

8. juli 2004^{*}

I sag T-44/00,

Mannesmannröhren-Werke AG, Mülheim an der Ruhr (Tyskland), ved Rechtsanwalt M. Klusmann, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøger,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved M. Erhart og A. Whelan, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt,

angående en påstand om annullation af Kommissionens beslutning 2003/382/EF af 8. december 1999 om en procedure i henhold til EF-traktatens artikel 81 (sag IV/E-1/35.860-B — Sømløse stålrør) (EFT 2003 L 140, s. 1) eller, subsidiært, om nedsættelse af den bøde, der er pålagt sagsøgeren,

* Processprog : tysk.

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, N.J. Forwood, og dommerne J. Pirrung og A.W. H. Meij,

justitssekretær : fuldmægtig J. Plingers,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 19., 20. og 21. marts 2003,

afsagt følgende

Dom

Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger¹

- 1 Nærværende sag vedrører Kommissionens beslutning 2003/382/EF af 8. december 1999 om en procedure i henhold til EF-traktatens artikel 81 (sag IV/E-1/35.860-B — Sømløse stålrør) (EFT L 2003 L 140, s. 1, herefter »den anfægtede beslutning«).

[...]

¹ — I nærværende dom udelades de præmisser, der vedrører sagens baggrund. Denne fremgår af præmis 2-33 i Rettens dom af 8.7.2004, forenede sager T-67/00, T-68/00, T-71/00 og T-78/00, JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2501.

Retsforhandlinger ved Retten

- 34 Ved syv stævninger, der blev indleveret til Rettens Justitskontor mellem den 28. februar og den 3. april 2000, har Mannesmann, Corus, Dalmine, NKK Corp., Nippon, Kawasaki og Sumitomo anlagt sag til prøvelse af den anfægtede beslutning.
- 35 Ved kendelse af 18. juni 2002 blev der i henhold til artikel 50 i Rettens procesreglement efter høring af parterne truffet bestemmelse om, at de syv sager skulle forenes med henblik på den mundtlige forhandling. Som følge af denne bestemmelse om forening har sagsøgerne i de syv sager kunnet gennemse samtlige sagsakter vedrørende nærværende sag på Rettens Justitskontor. Der er endvidere blevet truffet foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse.
- 36 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Anden Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling. Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret spørgsmål fra Retten under retsmøderne den 19., 20. og 21. marts 2003.

Parternes påstande

- 37 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:

- Den anfægtede beslutning annulleres.
- Subsidiært nedsættes størrelsen af den bøde, som sagsøgeren er blevet pålagt.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

38 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Påstanden om annullation af den anfægtede beslutning

39 Sagsøgeren har til støtte for annullationspåstanden først fremført en række anbringender, hvormed lovligheden af den administrative procedure anfægtes. Sagsøgeren har derefter gjort gældende, at artikel 81, stk. 1, EF, er overtrådt, idet Kommissionen ikke i fornødent omfang har påvist eksistensen af den overtrædelse, der er påtalt dels i den anfægtede beslutnings artikel 1, dels i den anfægtede beslutnings artikel 2.

Anbringenderne vedrørende proceduremangler

Anbringendet om tilsidesættelse af retten til kontradiktion, idet Kommissionen har nægtet sagsøgeren aktindsigt i visse dele af sagsakten

— Parternes argumenter

40 Sagsøgeren gør gældende, at virksomheden ikke har fået aktindsigt i samtlige administrative sagsakter. Kommissionen tillod den ikke at gøre sig bekendt med de

dokumenter, der var oversendt af EFTA-Tilsynsmyndigheden, idet den hævdede, at disse var interne dokumenter, uden nogen yderligere forklaring eller undersøgelse af deres indhold. Dermed mener Mannesmann, at virksomheden kan være blevet frataget adgang til visse diskulperende dokumenter.

41 Endvidere kritiserer Mannesmann Kommissionen for ikke at have overholdt den procedure, der er beskrevet i punkt IIA i Kommissionens meddelelse 97/C 23/03 om interne procedureregler for behandling af anmodninger om aktindsigt i sager angående EF-traktatens artikel [81] og [82], EKSF-traktatens artikel 65 og 66 samt Rådets forordning (EØF) nr. 4064/89 (EFT 1997 C 23, s. 3, herefter »meddelelsen om aktindsigt«). Ifølge denne meddelelse påhviler det høringskonsulenten at kontrollere klassificeringen af dokumenterne i sagens akter og om fornødent at efterprøve deres betegnelse som interne dokumenter. Denne kontrolforpligtelse er uafhængig af ethvert initiativ fra virksomhedernes side. Mannesmann mener dermed ikke at have været i stand til at afgøre, om meddelelsen af klagepunkter og den administrative sagsakt indeholder samtlige diskulperende dokumenter, eller om dette ikke er tilfældet.

42 I øvrigt kritiserer Mannesmann Kommissionen for ikke at have tilsendt virksomheden en liste over alle dokumenterne i sagsakten, således at virksomheden kunne anmode om at gøre sig bekendt med visse dokumenter (Rettens domme af 29.6.1995, sag T-30/91, Solvay mod Kommissionen, Sml. II, s. 1775, præmis 89 og 93-95, og sag T-36/91, ICI mod Kommissionen, Sml. II, s. 1847, præmis 99 og 103-105). Kommissionen er endvidere forpligtet til på denne liste at angive de dokumenter, der har intern karakter (Rettens dom af 15.3.2000, forenede sager T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95-T-39/95, T-42/95-T-46/95, T-48/95, T-50/95-T-65/95, T-68/95-T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 og T-104/95, Cimenteries CBR m.fl. mod Kommissionen, »Cement-dommen«, Sml. II, s. 491, præmis 168 og 186). Kommissionen har dermed tilsidesat retten til kontradiktion. En sådan tilsidesættelse kan ikke »afhjælpes« for Retten (dommen i sagen Solvay mod Kommissionen, præmis 98).

- 43 I retsmødet påberåbte Mannesmann sig analogt Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1049/2001 af 30. maj 2001 om aktindsigt i Europa-Parlamentets, Rådets og Kommissionens dokumenter (EFT L 145, s. 43).
- 44 Kommissionen har heroverfor anført, at den efter fast retspraksis ikke er forpligtet til at give aktindsigt i sine interne dokumenter (Rettenns dom af 17.12.1991, sag T-7/89, Hercules Chemicals mod Kommissionen, Sml. II, s. 1711, præmis 54, og af 1.4.1993, sag T-65/89, BPB Industries og British Gypsum mod Kommissionen, Sml. II, s. 389, samt Cement-dommen, præmis 42 ovenfor, præmis 420). Sådanne dokumenter kan på grund af deres art ikke påberåbes som beviser for en overtrædelse (jf. punkt I A 3 i meddelelsen om aktindsigt). Under alle omstændigheder har Mannesmann ikke godtgjort, at den anfægtede beslutning er baseret på dokumenter, som virksomheden ikke har haft adgang til.
- 45 Kommissionen finder, at betegnelsen af de pågældende dokumenter som interne dokumenter ikke giver anledning til tvivl. Ifølge bestemmelserne i punkt II A 2, litra c), i meddelelsen om aktindsigt er korrespondance mellem Kommissionen og en anden offentlig myndighed, som f.eks. EFTA-Tilsynsmyndigheden, omfattet af begrebet internt dokument.
- 46 Hvad angår høringskonsulentens overholdelse af forpligtelsen til at kontrollere dokumenterne i sagsakten har Mannesmann ikke fremlagt noget bevis til støtte for sine anbringender. Kommissionen understreger endvidere, at Mannesmann ikke har gjort brug af den mulighed, der hjemles i punkt II A 2 i meddelelsen om aktindsigt for at anmode høringskonsulenten om at kontrollere, at de pågældende dokumenter er af intern karakter.
- 47 Endelig afviser Kommissionen den opfattelse, at det påhviler den at tilsende virksomhederne en liste over de interne dokumenter, der findes i sagsakten.

— Rettens bemærkninger

48 Punkt II A 2 i meddelelsen om aktindsigt lyder som følger:

»Af hensyn til en lettere og mere effektiv administration samles interne dokumenter nu i en mappe (uden aktindsigt) indeholdende alle de interne dokumenter i kronologisk orden. Henlæggelse af dokumenter til denne mappe sker under opsyn af høringskonsulenten, som i fornødent omfang kan attestere, at akterne i denne mappe er interne dokumenter.

Kategorien »interne dokumenter« omfatter bl.a.:

[...]

c) korrespondance angående sagen med andre offentlige myndigheder (¹⁹)

[...«]

49 Det anføres i fodnote 19 til meddelelsen om aktindsigt:

»Dokumenter, der stammer fra offentlige myndigheder, skal behandles fortroligt — det gælder ikke alene dokumenter fra konkurrencemyndigheder, men også andre

offentlige myndigheder i en medlemsstat eller et tredjeland [...]. Der må dog sondres mellem udtalelser og kommentarer fra offentlige myndigheder, som er underlagt absolut beskyttelse, og de konkrete dokumenter, de har kunnet fremlægge, som ikke altid falder ind under undtagelsen [...]«

50 Det bemærkes, at det følger af ordlyden af punkt II A 2 i meddelelsen om aktindsigt, at det opsyn, som høringskonsulenten udøver med henblik på at kontrollere den interne karakter af dokumenterne i sagsakten, ikke er en systematisk fase i den administrative procedure, i modsætning til hvad Mannesmann har hævdet. I betragtning af, at høringskonsulenten efter ordlyden af det nævnte punkt »kan« foretage en sådan kontrol »i fornødent omfang«, må det konkluderes, at i det tilfælde, hvor betegnelsen af visse dokumenter som »interne dokumenter« ikke, eller efter omstændighederne ikke længere, bestrides, er høringskonsulentens kontrol ikke nødvendig. Den modsatte fortolkning ville pålægge Kommissionen en urimelig tung arbejdsbyrde under den administrative procedure og ville være i strid med formålet om, at denne klassificeringsmetode er blevet fastlagt af »hensyn til en lettere og mere effektiv administration«. Det skal følgelig fastslås, om Mannesmann under den administrative procedure anmodede om, at høringskonsulenten kontrollerede, at de dokumenter, som var blevet sendt til Kommissionen af EFTA-Tilsynsmyndigheden, og som betegnedes som interne dokumenter, var af intern karakter.

51 Det bemærkes i den forbindelse, at Mannesmann fremsatte en begæring om aktindsigt i de pågældende dokumenter ved skrivelse af 12. marts 1999, som er vedlagt stævningen. Denne begæring blev imidlertid afslået af Kommissionen ved skrivelse af 22. marts 1999, der ligeledes er vedlagt stævningen, med den begrundelse, at disse dokumenter faktisk var interne dokumenter som omhandlet i punkt II A i meddelelsen om aktindsigt (jf. i denne retning navnlig meddelelsens punkt II A 2).

52 Kommissionen har i sit svarskrift — uimodsiget af Mannesmann på dette punkt — anført, at virksomheden ikke senere har anfægtet afslaget på aktindsigt i skrivelsen af

22. marts 1999 ved en begæring til høringskonsulenten om at efterprøve, hvorvidt Kommissionens svar var korrekt og velbegrundet. Således har Mannesmann blot i replikken hævdet, at det ikke påhvilede virksomheden at rette en ny begæring til høringskonsulenten. Det fremgår i øvrigt af et afsnit i høringskonsulentens rapport, som Kommissionen har citeret i sit svar på et skriftligt spørgsmål fra Retten, at parterne »ikke har rejst noget spørgsmål vedrørende retten til kontradiktion i snæver forstand, og navnlig ikke noget spørgsmål om aktindsigt [...]«.

53 Det må lægges til grund, at Mannesmann ikke efter at have modtaget skrivelserne af 22. marts 1999 har anmodet om, at betegnelsen af dokumenterne på s. 1-350 i Kommissionens administrative sagsakt som interne dokumenter blev kontrolleret, og det var derfor ikke nødvendigt for høringskonsulenten at foretage en sådan kontrol i denne sag. Såfremt Kommissionen skriftligt afslår en anmodning om aktindsigt i visse dokumenter i en sagsakt med den begrundelse, at der er tale om interne dokumenter, må det således antages, at den, der har fremsat begæringen om aktindsigt, herefter må gentage denne og herved anfægte disse dokumenters interne karakter, såfremt han ønsker, at høringskonsulenten iværksætter en undersøgelse af dette spørgsmål.

54 Med hensyn til Mannesmanns klagepunkt om, at Kommissionen ikke har forsynet virksomheden med en liste over alle dokumenterne i Kommissionens sagsakt, herunder de interne dokumenter, bemærkes, at det ikke følger af den retspraksis, som Mannesmann har anført til støtte for sin opfattelse, at det i sig selv udgør en tilsidesættelse af retten til kontradiktion, at Kommissionen ikke forsyner parterne med en sådan liste under den administrative procedure. I dommene i sagen Solvay mod Kommissionen, præmis 42 ovenfor (præmis 89 og 93-95), og i sagen ICI mod Kommissionen, præmis 42 ovenfor (præmis 99 og 103-105), undersøgte Retten således udelukkende spørgsmålet om den nødvendige afvejning af retten til aktindsigt i belastende og diskulperende dokumenter med beskyttelsen af virksomhedernes forretningshemmeligheder og ikke med beskyttelsen af interne dokumenter. I øvrigt bemærkes, at selv om det fremgår af Cement-dommen, præmis 42 ovenfor (præmis 5, 168 og 186), at Retten som led i en foranstaltning til sagens tilrettelæggelse anmodede Kommissionen om at fremlægge en beskrivelse af de interne dokumenter, hvis indhold ikke var blevet angivet, heller ikke summarisk, på den liste, der var givet parterne under den administrative procedure, udledte den ikke af denne omstændighed, at Kommissionen havde begået en tilsidesættelse af retten til kontradiktion.

- 55 Det må under alle omstændigheder bemærkes, at retten til kontradiktion ikke er tilsidesat som følge af en procedurermangel, medmindre denne har haft en konkret indvirkning på de berørte virksomheders mulighed for at varetage deres interesser (jf. i denne retning Cement-dommen, præmis 42 ovenfor, præmis 852-860).
- 56 I den foreliggende sag har Retten som led i en foranstaltning til sagens tilrettelæggelse anmodet Kommissionen om at fremlægge en liste med angivelse af indholdet af s. 1-350 i Kommissionens administrative sagsakt. Det fremgår af denne liste, at alle de omhandlede dokumenter fremtræder som interne dokumenter og ikke som belastende eller diskulperende beviser, i den forstand at de ikke kan bevise, at den ene eller den anden af de berørte virksomheder har eller ikke har begået en overtrædelse, hvorfor den omstændighed, at høringskonsulenten ikke kontrollerede de nævnte dokumenters interne karakter, og at Kommissionen afslog at fremlægge en liste med en beskrivelse af disse, ikke kan have påvirket Mannesmanns mulighed for at varetage sine interesser og dermed tilsidesætte virksomhedens ret til kontradiktion. Efter at have modtaget en kopi af denne liste har Mannesmann således ikke i retsmødet har gjort gældende, i modsætning til hvad virksomheden hævdede, før den modtog denne liste, at visse af de deri opregnede dokumenter i virkeligheden ikke var interne dokumenter.
- 57 I lyset af den ovenstående præmis må den argumentation også forkastes, som Mannesmann fremførte under retsmødet med støtte i en analogi af forordning nr. 1049/2001. Selv om Mannesmann havde været i stand til at påvise, at virksomheden havde en ret til aktindsigt i de omhandlede dokumenter, ville aktindsigten ikke have gjort det muligt for virksomheden at varetage sine interesser bedre under den af Kommissionen gennemførte procedure. Følgelig kan denne argumentation under alle omstændigheder ikke begrunde en annullation af den anfægtede beslutning.
- 58 Det kan i øvrigt konstateres, at forordning nr. 1049/2001 såvel som Kommissionens afgørelse 94/90/EKSF, EF, Euratom af 8. februar 1994 om aktindsigt i Kommissionens dokumenter (EFT L 46, s. 58), som forordningen afløser, bestemmer, at den, der begærer aktindsigt, skal foretage bestemte procedurermæssige skridt, navnlig fremsætte en første udtrykkelig begæring og en bekræftende begæring i tilfælde af

afslag, med henblik på at kunne påberåbe sig de materielle bestemmelser i disse retsakter. Da Mannesmann i den foreliggende sag ikke har fulgt denne fremgangsmåde vedrørende proceduren, kan virksomheden ikke frigøre sig for at følge denne fremgangsmåde ved at begære en analog anvendelse af de nævnte materielle bestemmelser.

59 Det følger af det anførte, at det her omhandlede anbringende må forkastes.

Anbringendet om, at fristen for at besvare meddelelsen af klagepunkter var utilstrækkelig

— Parternes argumenter

60 Mannesmann mener ikke at have haft en tilstrækkelig frist til at besvare meddelelsen af klagepunkter. Kommissionen undlod at tage hensyn til den konkrete sags særlige omstændigheder, da den fastsatte fristen. Denne begyndte at løbe den 11. februar 1999, på hvilken dato adressaterne for den anfægtede beslutning fik aktindsigt, og udløb den 20. april 1999. Til trods for sagsakernes store omfang, og selv om nogle dokumenter er affattet på sprog, der ikke er almindelige, afslog Kommissionen uden nærmere begrundelse den 22. marts 1999 virksomhedens anmodning om at få tildelt en yderligere frist. Som følge af at der verserede en parallel undersøgelse, var Mannesmann nødt til at forsvare sig i to sager, men havde kun yderst korte frister til at gøre dette. Blandt modtagerne af den anfægtede beslutning var virksomheden den eneste, der befandt sig i en sådan situation. Den mener følgelig at være blevet forskelsbehandlet.

61 Kommissionen tilbageviser disse påstande. Alle modtagerne af meddelelsen af klagepunkter havde to måneder fra meddelelsen af denne, dvs. den 3. februar 1999, til at udarbejde deres svar. På Mannesmanns anmodning havde Kommissionen i øvrigt ved skrivelse af 22. marts 1999 givet udsættelse til den 20. april 1999 med

indgivelsen af bemærkninger som svar på meddelelsen af klagepunkter. En foranstaltning af denne art er ikke omfattet af begrundelseskravene i artikel 253 EF. Efter Kommissionens opfattelse var den frist på ca. to og en halv måned, som Mannesmann havde til at udarbejde sit svar, tilstrækkelig. Den henviser i den forbindelse navnlig til Cement-dommen, præmis 42 ovenfor (præmis 654 og 655).

— Rettens bemærkninger

- 62 Det bemærkes indledningsvist, at artikel 11, stk. 1, i Kommissionens forordning nr. 99/63/EØF af 25. juli 1963 om udtalelser i henhold til artikel 19, stk. 1 og 2, i Rådets forordning nr. 17 (EFT 1963-1964, s. 42), der fandt anvendelse på tidspunktet for fremsendelsen af meddelelsen af klagepunkter til sagsøgeren, og artikel 14 i Kommissionens forordning (EF) nr. 2842/1998 af 22. december 1998 om høring af parter i visse procedurer efter EF-traktatens artikel [81] og [82] (EFT L 354, s. 18), der har fundet anvendelse fra den 31. januar 1999, og som begge skal sikre modtagerne af en meddelelse af klagepunkter en tilstrækkelig frist med henblik på en effektiv udnyttelse af deres ret til kontradiktion, bestemmer, at Kommissionen, når den fastsætter denne frist, der mindst skal være på to uger, skal tage hensyn til såvel den tid, der er nødvendig for at udarbejde bemærkninger, som til sagens hastende karakter. Fristen må vurderes konkret under hensyn til vanskeligheden af den enkelte sag (Cement-dommen, præmis 42 ovenfor, præmis 653 og den deri nævnte retspraksis).
- 63 Som Kommissionen har anført i svarskriftet, fremgår det af nr. 207 i dens *XXIII Beretning om konkurrencepolitikken* fra 1993, at der i sager af gennemsnitsstørrelse vil blive givet en normal frist på to måneder og i vanskelige sager en frist på tre måneder, hvilke frister om nødvendigt forlænges for at tage hensyn til ferieperioder. Til gengæld præciseres det i slutningen af det nævnte nr. 207, at disse forholdsvis lange frister, i modsætning til hvad der var tilfældet efter den hidtidige praksis, »principielt« ikke vil blive forlænget.

- 64 I den foreliggende sag gav Kommissionen ved sin skrivelse af 21. januar 1999, som meddelelsen af klagepunkter var vedlagt, sagsøgeren en frist på to måneder fra fremsendelsen af meddelelsen i medfør af forordning nr. 99/63. Efter at Mannesmann ved skrivelse af 12. marts 1999 havde anmodet om en yderligere frist på to måneder, gav Kommissionen ved sin skrivelse af 22. marts 1999 en yderligere frist på 17 dage til at besvare meddelelsen af klagepunkter ud over den frist på to måneder, som den havde givet i sin oprindelige skrivelse af 21. januar 1999, hvorved meddelelsen af klagepunkter blev fremsendt.
- 65 For så vidt angår det begyndelsestidspunkt, der skal tages i betragtning med henblik på beregningen af den periode, som modtagerne af meddelelsen af klagepunkter havde til at fremsætte bemærkninger til meddelelsen, skal det bemærkes, at alle de vigtigste dokumenter i sagen, i alt 32 dokumenter, var vedlagt meddelelsen af klagepunkter. Det må under disse omstændigheder antages, at modtagerne af meddelelsen af klagepunkter effektivt kunne påbegynde deres gennemgang af meddelelsen, straks efter at den var blevet fremsendt, hvilket for Mannesmanns vedkommende skete i februar 1999, således som Kommissionen har anført, og ikke fra den dato, hvor de fik adgang til samtlige sagsakter, nemlig den 11. februar 1999, således som Mannesmann hævder. Det følger heraf, at den omstændighed, at Kommissionen gav en yderligere frist indtil den 20. april 1999, udgjorde en forlængelse på 17 dage af den oprindeligt givne frist.
- 66 Selv om der er i nærværende sag er tale om en omfattende sagsakt på mere end 15 000 sider, har Kommissionen med rette mindet om, at en sagsakt af denne størrelse ikke er usædvanlig i forbindelse med undersøgelser på konkurrenceområdet. Det må fastslås, at nærværende sag ikke i henseende til spørgsmålet om en faktisk kompliceret karakter kan sammenlignes med den sag, der gav anledning til Cement-dommen, præmis 42, hvori meddelelsen af klagepunkter blev rettet til 76 virksomheder og virksomhedssammenslutninger (dommens præmis 3, 4 og 654), og hvorunder der efter to forlængelser blev givet de pågældende virksomheder en frist på i alt fire måneder til at fremsætte deres bemærkninger til meddelelsen af klagepunkter. I den foreliggende sag har Mannesmann ikke fremført nogen konkret omstændighed, der kan vise, at denne sag var særlig omfattende og/eller kompliceret.

- 67 Med hensyn til argumentet om, at Mannesmann var nødt til at besvare meddelelser af klagepunkter i to parallelle sager (sagerne IV/E-1/35.860-B og IV/E-1/35.860-A), har Kommissionen i svarskriftet bemærket, at disse to sager var »snævert forbundne og på en række punkter overlappede hinanden, såvel hvad angår klagepunkterne som de pågældende dokumenter«. Kommissionen har endvidere understreget, at to meddelelser af klagepunkter også blev sendt til Corus og til de japanske producenter. Det er herved væsentligt, at Mannesmann ikke har bestridt disse bemærkninger på det faktiske plan, men i virksomhedens replik blot har rejst spørgsmålet om, med hvilken begrundelse Kommissionen ikke rettede en enkelt meddelelse af klagepunkter til de berørte virksomheder, hvis forbindelserne mellem de to sager var så snævre, hvilken bemærkning er uden relevans i den foreliggende sammenhæng. Det må følgelig konstateres, at sagerne, der var genstand for de to meddelelser af klagepunkter, havde et stort antal lighedspunkter, således at den omstændighed, at Mannesmann var nødt til at fremsætte bemærkninger parallelt i begge sager, ikke udgjorde en stor yderligere arbejdsbyrde for virksomheden.
- 68 I lyset af det ovenfor anførte var den samlede frist på to og en halv måned, som blev givet Mannesmann, tilstrækkelig til, at virksomheden kunne fremsætte sine bemærkninger og dermed varetage sine interesser hensigtsmæssigt (jf. som eksempel Domstolens dom af 16.12.1975, forenede sager 40/73-48/73, 50/73, 54/73-56/73, 111/73, 113/73 og 114/73, Suiker Unie m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1663, præmis 94-99).
- 69 Vedrørende Mannesmanns argument om, at ligebehandlingsprincippet er blevet tilsidesat i forhold til virksomheden, bemærkes, at for så vidt som de fastsatte frister er tilstrækkelige til, at parterne kan varetage deres interesser, kan disse frister fastsættes generelt og behøver ikke at være afpasset efter det forberedelsesarbejde, der kræves i den enkelte individuelle sag.
- 70 Der skal i den forbindelse henvises til en analogi af artikel 230, stk. 5, EF, hvorefter et annullationssøgsmaal skal indgives inden for en frist på to måneder, som efter fast retspraksis ikke kan forlænges uanset omstændighederne, og som, hvis den overskrides, automatisk medfører, at sagen afvises, med den ene begrænsede

undtagelse, at der foreligger et tilfælde af force majeure (jf. i denne retning Rettens kendelse af 21.3.2002, sag T-218/01, Laboratoires Monique Rémy mod Kommissionen, Sml. II, s. 2139, bekræftet efter appel ved Domstolens kendelse af 30.1.2003, sag C-176/02 P, Laboratoires Monique Rémy mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser). Under disse omstændigheder kan fastsættelsen af faste frister ikke i sig selv betragtes som en tilsidesættelse af det fællesskabsretlige ligebehandlingsprincip (jf. ligeledes i den forbindelse Cement-dommen, præmis 42 ovenfor, præmis 654).

- 71 Den omstændighed, at andre modtagere af de omhandlede meddelelser af klagepunkter konkret fik den samme frist til at besvare en enkelt meddelelse af klagepunkter som den, der blev givet Mannesmann til at besvare to meddelelser, kan følgelig ikke betragtes som et ulovligt forhold, eftersom det er blevet fastslået, at den frist, som Mannesmann fik, var tilstrækkelig.
- 72 Hvad endelig angår den påståede manglende begrundelse for afslaget på at give Mannesmann yderligere to måneder til at fremsætte sine bemærkninger, skal der mindes om, at det følger af fast retspraksis, at det nærmere indhold af begrundelseskravet skal fastlægges i lyset af den konkrete sags omstændigheder, navnlig indholdet af den pågældende retsakt, indholdet af de anførte grunde samt den interesse, som retsaktens adressater samt andre, der må anses for umiddelbart og individuelt berørt af restakten, kan have i begrundelsen. I den forbindelse kræves det ikke, at begrundelsen angiver alle de forskellige faktiske og retlige momenter, da spørgsmålet, om en beslutnings begrundelse opfylder kravene efter artikel 253 EF, ikke blot skal vurderes i forhold til ordlyden, men ligeledes til den sammenhæng, hvori den indgår, samt under hensyn til alle de retsregler, som gælder på det pågældende område (Domstolens dom af 9.1.2003, sag C-76/00 P, Petrotub og Republica mod Rådet, Sml. I, s. 79, præmis 81 og den deri nævnte retspraksis).
- 73 Det skal i denne forbindelse anføres, at den *XXIII Beretning om konkurrencepolitikken* i nr. 207 angiver, at der principielt vil blive givet en frist på to måneder til at besvare meddelelsen af klagepunkter i sager af gennemsnitsomfang (jf. præmis 63 ovenfor). Det må på dette grundlag antages, at da Kommissionen i den konkrete sag

fastsatte en frist på to måneder, var den nødvendigvis af den opfattelse, at nærværende sag var af »gennemsnitligt« omfang, og at den givne frist derfor principielt var tilstrækkelig til at gøre det muligt for modtagerne af meddelelsen af klagepunkter at fremsætte bemærkninger. Begrundelsen for afslaget på at give den ansøgte yderligere frist skal undersøges i lyset af denne konstatering.

- 74 Det må i den foreliggende sag antages, at det ikke var nødvendigt at give en nærmere begrundelse for Kommissionens afslag på at give den ansøgte yderligere frist på to måneder. Efter at Kommissionen havde taget stilling til sagens omfang i overensstemmelse med nr. 207 i *XXIII Beretning om konkurrencepolitikken*, bekræftede institutionen indirekte sin oprindelige bedømmelse, da den gav Mannesmann yderligere 17 dage, men samtidig meddelte, at det »ikke var muligt« at give den frist på to måneder, som virksomheden anmodede om. Den yderligere frist, der blev givet, må under hensyn til Kommissionens restriktive politik med hensyn til forlængelser af frister for besvarelse af meddelelser af klagepunkter, som er angivet i det nævnte nr. 207, betragtes som en indrømmelse fra Kommissionen til Mannesmann. Det følger heraf, at denne virksomhed ikke kan støtte et annullationsanbringende på den omstændighed, at der ikke blev givet en nærmere begrundelse for afslaget på at give den den ønskede frist.
- 75 Det følger i det hele af det anførte, at alle Mannesmanns klagepunkter, hvormed virksomheden har anfægtet Kommissionens afslag på at give den den yderligere frist, som den havde anmodet om, må forkastes.

Anvendelsen af fordelingsnøgledokumentet som belastende dokument

— Parternes argumenter

- 76 Efter Mannesmanns opfattelse må fordelingsnøgledokumentet ikke anvendes som bevis. Efter virksomhedens opfattelse har Kommissionen i det væsentlige støttet sig

på dette dokument som grundlag for at fastslå eksistensen af de overtrædelser, der omhandles i den anfægtede beslutnings artikel 1 og 2. Da Kommissionen ikke har oplyst, hvem ophavsmanden til det nævnte dokument er, er dettes ægthed og bevisværdi usikker.

- 77 Kommissionen burde i det mindst have angivet de nærmere omstændigheder, hvorunder den kom i besiddelse af dette dokument, der gøres gældende som direkte bevis for en ulovlig handling. Det følger af de principper, der gælder i en retsstat, at det kun er ved hjælp af sådanne oplysninger, at den, over for hvem et sådant bevis påberåbes, vil være i stand til at varetage sit forsvar (Domstolens dom af 13.2.1979, sag 85/76, Hoffmann-La Roche, Sml. s. 461).
- 78 Ingen af de berørte virksomheder har anerkendt ægtheden af dette dokument, hvilket står i modsætning til konstateringerne i den sag, hvori Domstolen afsagde dom den 7. november 1985, Adams mod Kommissionen (sag 145/83, Sml. s. 3539), hvor der ikke var nogen tvivl om troværdigheden af Kommissionens informant. Da Kommissionen ikke har godtgjort ægtheden af fordelingsnøgledokumentet, kan den ikke anvende det over for Mannesmann. Denne tilsidesættelse af retten til kontradiktion begrundes, at den anfægtede beslutning annulleres.
- 79 For det tilfælde, at anvendelsen af dette dokument måtte være lovlig, bestrider Mannesmann dets bevisværdi. For det første modsiges fordelingsnøgledokumentet af andre oplysninger, der er indsamlet under undersøgelsen. I den anfægtede beslutnings betragtning 86 fandt Kommissionen således, at fordelingsnøgledokumentet stod i klar modstrid med Vallourecs erklæringer, selv om disse i vidt omfang har gjort det muligt at fastslå de faktiske omstændigheder. For det andet modsiges fordelingsnøgledokumentet af den omstændighed, at virksomhedernes Siderca og Tubos de Acero de México SA sandsynligvis leverede rør i Europa. Det kan derfor ikke fastslås, hvorledes dette dokument kan udgøre et bevis for den påtalte overtrædelse.

- 80 Kommissionen minder om, at den i medfør af artikel 287 EF skal beskytte tjenestehemmeligheder, og at den også for ikke at begrænse sine handlemuligheder må sikre sine informanter anonymitet. Virksomhedernes interesse i at få kendskab til, hvor visse dokumenter stammer fra, må afvejes med den almene interesse, der knytter sig til forfølgelsen af ulovlige karteller og den beskyttelse, som informanter har krav på (dommen i sagen Adams mod Kommissionen, præmis 78 ovenfor, præmis 34). Retten til kontradiktion er blevet overholdt i denne sag. Mannesmann har ikke påvist, hvorledes det har kunnet skade retten til kontradiktion, at det nævnte dokument er anonymt.

— Rettens bemærkninger

- 81 Indledningsvis bemærkes, at Kommissionen i den anfægtede beslutnings betragtninger, der vedrører spørgsmålet om eksistensen af den overtrædelse, der er fastslået i beslutningens artikel 1, i et meget vidt omfang støtter sig på Verlucas erklæring af 17. september 1996 (jf. navnlig betragtning 56-58, 60-62 og 131), således som suppleret med hans erklæring af 14. oktober 1996 og med dokumentet med titlen »undersøgelse hos Vallourec« (herefter tilsammen »Verlucas erklæringer«). Selv om Kommissionen i den forbindelse også — især i den anfægtede beslutnings betragtning 85 og 86 — støtter sig på fordelingsnøgledokumentet, må dette anses for at have mindre betydning som led i den anfægtede beslutnings generelle opbygning end Verlucas erklæringer.
- 82 Mannesmanns argument om, at Kommissionen først og fremmest har støttet sig på dette dokument som grundlag for at fastslå overtrædelsen i henhold til den anfægtede beslutning artikel 1, må følgelig uden videre forkastes. Vedrørende spørgsmålet om eksistensen af overtrædelsen i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 2 er Verlucas erklæringer og fordelingsnøgledokumentet kun relevante på en meget indirekte måde.

- 83 Kommissionen oplyser i den anfægtede beslutnings artikel 85, at den fik tilsendt fordelingsnøgledokumentet den 12. november 1997 af en udenforstående. Den gør navnlig dokumentet gældende til støtte for sin beskrivelse af udviklingen af forbindelserne inden for Europa-Japan-klubben fra slutningen af 1993. Ifølge informanten skulle dokumentet stamme fra en handelsagent for en af deltagerne i denne klub. Ifølge Kommissionen viser dokumentet, at de forbindelser, der var knyttet til de latinamerikanske producenter, var faldet delvist heldigt ud, og den har anført, at oversigten, der findes i dette dokument, viser fordelingen af de nævnte markeder mellem de europæiske, japanske og latinamerikanske producenter. Dokumentet fastlægger nærmere bestemt en markedsandel på 100% for de europæiske producenter i Europa og en markedsandel på 100% for de japanske producenter i Japan. For så vidt angår de andre markeder havde de europæiske producenter bl.a. en andel på 0% i Fjernøsten, 20% i Mellemøsten og 0% i Latinamerika.
- 84 Vedrørende spørgsmålet, om fordelingsnøgledokumentet kan tillades ført som bevis for den overtrædelse, der nævnes i den anfægtede beslutnings artikel 1, skal det for det første bemærkes, at der i fællesskabsretten gælder et princip om den frie bevisbedømmelse, og at det eneste relevante kriterium for bedømmelsen af fremlagte beviser er disse troværdighed (forslag til afgørelse fra dommer Vesterdorf, der var udpeget som generaladvokat i forbindelse med Rettens dom af 24.10.1991, sag T-1/89, Rhône-Poulenc mod Kommissionen, Sml. II, s. 867, på s. 869, navnlig s. 954; jf. endvidere i denne retning Domstolens dom af 23.3.2000, forenede sager C-310/98 og C-406/98, Met-Trans og Sappol, Sml. I, s. 1797, præmis 29, og Rettens dom af 7.11.2002, forenede sager T-141/99, T-142/99, T-150/99 og T-151/99, Vela og Tecnagrind mod Kommissionen, Sml. II, s. 4547, præmis 223). Det kan endvidere være nødvendigt for Kommissionen at beskytte informanternes anonymitet (jf. i denne retning dommen i sagen Adams mod Kommissionen, præmis 78, præmis 34), og denne omstændighed er ikke tilstrækkelig til at forpligte Kommissionen til at se bort fra et bevis, den er i besiddelse af.
- 85 Følgelig bemærkes, at selv om Mannesmanns argumenter kan være relevante med henblik på bedømmelsen af troværdigheden og dermed bevisværdien af fordelingsnøgledokumentet, kan dette dokument ikke anses for et uanvendeligt bevis, der skal udtages af sagsakten.

- 86 Det bemærkes i øvrigt, at for så vidt som Mannesmann på grundlag af virksomhedens argumenter vedrørende anvendeligheden af det nævnte dokument har fremført et klagepunkt vedrørende dokumentets troværdighed, må det fastslås, at dets troværdighed nødvendigvis formindskes af, at de omstændigheder, hvorunder det blev skrevet, stort set er ukendte, og fordi Kommissionens oplysninger på dette punkt ikke kan efterprøves (jf. præmis 83 ovenfor).
- 87 Det bemærkes imidlertid, at i det omfang fordelingsnøgledokumentet indeholder konkrete oplysninger, der svarer til dem, der findes i andre dokumenter, kan disse oplysninger gensidigt styrke hinanden.
- 88 Det bemærkes i denne forbindelse, at Verlucas erklæring af 17. september 1996 omtaler en »oprindelig« fordelingsnøgle, der fandt anvendelse på »internationale udbud«, og som vedrørte de kontrakter, der var indgået mellem de japanske og europæiske producenter, og det er følgelig tilstrækkeligt bevist, at der forelå en sådan fordeling inden for rammerne af Europa-Japan-klubben. Det fremgår endvidere af referatet af mødet med JF, at Vallourec for at holde sig »inden for systemets rammer [...] skulle afstå fra Fjernøsten og Sydamerika og i Mellemøsten begrænse sig til at dele 20% af markedet i tre«. På Kommissionens anmodning om at kommentere disse to dokumenter har Verluca oplyst, at de vedrørte et forsøg i 1993 på at ændre de gældende fordelingsnøgler for at tage højde for de latinamerikanske producenters salg såvel som for »de velerhvervede positioner« på de forskellige markeder.
- 89 Ifølge Mannesmann modsiger fordelingsnøgledokumentet Verlucas erklæring, der er gengivet i dokumentet vedrørende undersøgelsen hos Vallourec (i punkt 1.3), vedrørende spørgsmålet, om de latinamerikanske producenter svarede imødekomende på de europæiske producenters henvendelser i slutningen af 1993, hvilket rejser tvivl om troværdigheden af begge disse beviser. I den anfægtede beslutnings betragtning 86 har Kommissionen således på grundlag af fordelingsnøgledoku-

mentet bemærket, at »de forbindelser, man havde knyttet til de latinamerikanske producenter, var faldet delvis heldigt ud«, og den erkender selv, at denne bemærkning er i modstrid med Verlucas udtalelse, der er gengivet i dokumentet vedrørende undersøgelsen hos Vallourec, hvorefter »Europa-Japan-klubben ikke omfattede de sydamerikanske producenter [...] i slutningen af 1993 blev der ført sonderende drøftelser med disse med det formål at nå frem til en ligevægt, der afspejlede de velerhvervede positioner (ca. 20% i Mellemøsten for europæerne). Det blev meget hurtigt klart, at disse forsøg ikke kunne give noget resultat«.

90 Det må imidlertid bemærkes, at ifølge fordelingsnøgledokumentet accepterede de latinamerikanske producenter den foreslåede fordelingsnøgle »undtagen for det europæiske marked«, inden for hvilket markederne skulle behandles »fra sag til sag« i samarbejdets ånd. Kommissionen har derfor i den anfægtede beslutnings betragtning 94 konkluderet, at de latinamerikanske producenter ikke havde accepteret, at det europæiske marked var forbeholdt de europæiske producenter.

91 Det fremgår af Vallourecs forskellige notater, der er påberåbt i den anfægtede beslutning, såvel som af det dokument, der er gengivet på s. 4902 i Kommissionens sagsakt, og som har titlen »formandspapiret« (»Paper for presidents«), og af dokumentet »g) Japanerne« (»g) Japanese«-dokumentet), der er gengivet på s. 4909 i Kommissionens sagsakt, at efter de europæiske producenters opfattelse var et af de væsentlige formål med deres kontakter med de japanske producenter at beskytte deres hjemmemarkeder og navnlig at opretholde hjemmemarkedskarakteren af Det Forenede Kongeriges marked efter Corus' lukning af virksomhedens fabrik i Clydesdale. Selv om den i præmis 89 ovenfor anførte modsigelse utvivlsomt svækker bevisværdien af fordelingsnøgledokumentet såvel som, i et vist omfang, bevisværdien af Verlucas erklæringer, begrænses betydningen heraf væsentligt som følge af den omstændighed, der er nævnt i begyndelsen af nærværende præmis. For selv om de latinamerikanske producenter måtte have accepteret at anvende en fordelingsnøgle på andre markeder end det europæiske marked, må det fastslås, at forhandlingerne med disse producenter i det store og hele slog fejl set fra europæernes synspunkt, således at Verlucas negative vurdering af deres resultat faktisk er i overensstemmelse med den beskrivelse, der findes i fordelingsnøgledokumentet vedrørende dette afgørende punkt.

- 92 Det må konkluderes, at den modsigelse mellem Verlucas udtalelser i en af hans erklæringer og fordelingsnøgledokumentet, som Kommissionen selv har nævnt i den anfægtede beslutnings betragtning 86, ikke i væsentligt omfang begrænser troværdigheden af disse to beviser.
- 93 I lyset af det forbehold, som de latinamerikanske producenter ifølge fordelingsnøgledokumentet selv gav udtryk for med hensyn til Europa (jf. præmis 90 ovenfor), må det endelig konstateres, at Mannesmanns påstand om, at disse producenter solgte rør i Europa, på ingen måde anfægter det nævnte dokumentets troværdighed, selv om denne blev bevist.
- 94 Det må i lyset af det anførte konkluderes, at fordelingsnøgledokumentet stadig har en vis bevisværdi som et element, der som led i en række samstemmende indicier, der er lagt til grund af Kommissionen, kan bestyrke visse af de afgørende udtalelser, der findes i Verlucas erklæringer vedrørende eksistensen af en markedsopdelingsaftale for sømløse OCTG-rør. Det fremgår nemlig af dette bevis, at på den ene side de japanske producenter og på den anden side de europæiske producenter var enige om det princip, at de ikke måtte sælge visse sømløse stålrør på de andre producenters hjemmemarkeder i forbindelse med »åbne« udbud. Dette dokument bekræfter tillige, at der fandtes en fordelingsnøgle på markederne i forskellige dele af verden, og styrker følgelig troværdigheden af Verlucas erklæringer, i det omfang disse også henviser til dette begreb.
- 95 De klagepunkter, hvormed Mannesmann har gjort indsigelse mod anvendelsen af fordelingsnøgledokumentet, må følgelig forkastes.

Den påståede tilsidesættelse af retten til kontradiktion som følge af en overensstemmelse mellem meddelelsen af klagepunkter og den anfægtede beslutning vedrørende overtrædelsen, der omhandles i beslutningens artikel 2.

— Parternes argumenter

- 96 Ifølge Mannesmann foreligger der en uoverensstemmelse mellem meddelelsen af klagepunkter og den anfægtede beslutning. I meddelelsen af klagepunkter erklærede Kommissionen således, at de leveringskontrakter, som Corus indgik med Vallourec, Dalmine og Mannesmann, var led i et ulovligt kartel, hvis formål var at opdele markedet for sømløse stålrør, der blev købt af Corus, der var den dominerende virksomhed på det britiske marked for OCTG-rør. Disse kontrakter har således forbindelse med den overtrædelse, der senere blev fastslået i den anfægtede beslutnings artikel 2 (jf. punkt 147-151 i meddelelsen af klagepunkter). I den anfægtede beslutning anførte Kommissionen derimod, at disse kontrakter udgjorde en foranstaltning til at afskærme det britiske marked over for de japanske virksomheder og dermed et forhold, der indgik som en bestanddel af den overtrædelse, der omhandles i den anfægtede beslutnings artikel 1 (betragtning 147). Mannesmann burde være hørt vedrørende en så væsentlig ændring af klagepunkterne (Domstolens dom af 7.6.1983, forenede sager 100/80-103/80, *Musique diffusion française m.fl. mod Kommissionen*, Sml. s. 1825, præmis 9, 14 og 16). Da en sådan høring ikke fandt sted, er virksomhedens ret til kontradiktion blevet skadet uopretteligt (dommen i sagen *Solvay mod Kommissionen*, præmis 42 ovenfor, præmis 89 ff.).
- 97 Kommissionen afviser disse klagepunkter med den begrundelse, at beskrivelsen af de faktiske omstændigheder og den juridiske vurdering i den anfægtede beslutning fuldt ud svarer til den beskrivelse, der allerede fandtes i meddelelsen af klagepunkter.

— Rettens bemærkninger

- 98 Det bemærkes indledningsvis, at retten til kontradiktion ikke er tilsidesat, fordi der foreligger en uoverensstemmelse mellem meddelelsen af klagepunkter og den

endelige beslutning, medmindre et klagepunkt, der er lagt til grund i beslutningen, ikke er blevet fremført i meddelelsen på en måde, der er tilstrækkelig til, at adressaterne kunne varetage deres interesser (jf. i denne retning Cement-dommen, præmis 42 ovenfor, præmis 852-860).

- 99 I den forbindelse bemærkes, at Kommissionen i en meddelelse af klagepunkter blot er forpligtet til at beskrive de fremførte klagepunkter og til at give en klar beskrivelse af de faktiske omstændigheder, som den lægger til grund, samt hvorledes disse kvalificeres, således at modtagerne af meddelelsen effektivt kan varetage deres interesser (jf. i denne retning Domstolens dom af 3.7.1991, sag C-62/86, AKZO mod Kommissionen, Sml. I, s. 3359, præmis 29, og Rettens dom af 14.5.1998, sag T-352/94, Mo och Domsjö mod Kommissionen, Sml. II, s. 1989, præmis 63).
- 100 Det må i den forbindelse bemærkes, at den retlige kvalifikation, der er givet af de faktiske omstændigheder i meddelelsen af klagepunkter, pr. definition kun kan være foreløbig, og en senere kommissionsbeslutning kan ikke annulleres med den ene begrundelse, at de endelige konklusioner, der er draget af disse faktiske omstændigheder, ikke nøjagtigt svarer til denne midlertidige kvalifikation. Det påhviler således Kommissionen at høre adressaterne for en meddelelse af klagepunkter og i givet fald tage hensyn til de bemærkninger, hvormed de besvarer de fremførte klagepunkter, ved at ændre sin opfattelse for netop hermed at tage hensyn til deres ret til kontradiktion.
- 101 I den foreliggende sag består den eneste relevante forskel mellem meddelelsen af klagepunkter og den anfægtede beslutning deri, at Kommissionen i beslutningen har anført i betragtning 164, at de kontrakter, der udgjorde den anden overtrædelse, »blot var et middel til at gennemføre« den første overtrædelse, mens den i meddelelsen af klagepunkter blot gjorde gældende i punkt 144, at »formålet« med leveringskontrakterne var at opretholde en status som »hjemmemarked« for Det Forenede Kongeriges marked i henhold til de grundlæggende regler, dvs. over for de japanske producenter, idet den med hensyn til disse henviste til punkt 63 i meddelelsen af klagepunkter. Med hensyn til den anfægtede beslutnings betragtning 147, som Mannesmann har påberåbt sig i denne sammenhæng, er det tilstrækkeligt

at bemærke, at dens indhold svarer til indholdet af punkt 144 i meddelelsen af klagepunkter, for så vidt som Kommissionen i den nævnte betragtning anfører, at »der, som det fremgår af betragtning 78-81, foreligger en aftale mellem [Corus] og Vallourec [...] om, at [Corus] skulle købe glatte rør hos [Mannesmann], Dalmine og Vallourec, for at det britiske marked fortsat kunne fremstå som et »hjemmemarked« over for de japanske virksomheder«.

- 102 I den af Retten d.d. afsagte dom i de forenede sager T-67/00, T-68/00, T-71/00 og T-78/00, JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, trykt i nærværende Samling af Afgørelser, er det i præmis 364 fastslået, at Kommissionens opfattelse i den anfægtede beslutning er fejlagtig, for så vidt som de kontrakter, der udgør den anden overtrædelse, havde mere end kun ét formål. Det bemærkes imidlertid, at selv om det måtte være muligt at påvise en forskel i analysen mellem meddelelsen af klagepunkter og den anfægtede beslutning på dette punkt, er det klart, at modtagerne af meddelelsen fik lejlighed til at fremsætte deres bemærkninger til det grundsynspunkt, der er grundlaget for Kommissionens opfattelse, nemlig antagelsen om, at de europæiske producenter indgik de kontrakter, der udgør den anden overtrædelse, for at styrke anvendelsen af de grundlæggende regler på Det Forenede Kongeriges offshore-marked.

- 103 Under disse omstændigheder er retten til kontradiktion ikke blevet tilsidesat på dette punkt, og det her omhandlede anbringende må følgelig forkastes.

Spørgsmålet om eksistensen af overtrædelsen af artikel 81, stk. 1, EF, der er omhandlet i den anfægtede beslutnings artikel 1

Den påståede modsigelse mellem den anfægtede beslutnings artikel 1 og artikel 2

— Parternes argumenter

- 104 Ifølge Mannesmann er den anfægtede beslutning behæftet med en modsigelse. Kommissionen har antaget, at virksomhederne, der var adressater for den anfægtede

beslutning, inden for rammerne af Europa-Japan-klubben var enedes om regler, hvorefter hjemmemarkederne skulle respekteres. Det eneste bevis, der er påberåbt vedrørende dette punkt, er den oversigt, der findes i den anfægtede beslutnings betragtning 68. Denne oversigt viser de nationale producenters andele, udtrykt i procent, at leverancerne af sømløse OCTG-rør til de lande, der var repræsenteret i Europa-Japan-klubben. Corus har imidlertid siden 1991 fået leverancer fra Tyskland, Frankrig og Italien, hvorfor det er en urigtig antagelse, at adgangen til det britiske marked var forbeholdt den nationale producent.

- 105 Mannesmann kritiserer Kommissionen for at have antaget, at der forelå en overtrædelse i form af en aftale om respekt for hjemmemarkederne (den anfægtede beslutnings artikel 1) på grundlag af konstateringerne vedrørende kontrakterne om leveringer til Corus, som for deres vedkommende blev behandlet som den overtrædelse, der nævnes i den anfægtede beslutnings artikel 2. Denne anden overtrædelse foreligger imidlertid ikke. De leveringskontrakter, som Corus indgik med Dalmine, Vallourec og Mannesmann, ville kun kunne vise en tendens til respekt for hjemmemarkederne, hvis de undersøges sammen. Imidlertid udgjorde leverancerne af de pågældende produkter med oprindelse i tredjelande, heriblandt Japan, stadig 20% af det britiske marked, hvorfor der ikke kan tales om en effektiv beskyttelse af dette marked. De mangler, der gør den anfægtede beslutnings artikel 2 ugyldig, slår således igennem på gyldigheden af artikel 1.

- 106 Kommissionen afviser disse klagepunkter, som efter dens mening hviler på en misforståelse af den anfægtede beslutning. Den minder om, at den anfægtede beslutnings artikel 1 fastslår, at visse virksomheder har overtrådt artikel 81, stk. 1, EF ved at have deltaget i en aftale, der bl.a. gik ud på, at deres respektive hjemmemarked skulle respekteres. I den anfægtede beslutnings artikel 2 drages Mannesmann til ansvar for i strid med artikel 81 EF »som led i den i artikel 1 nævnte overtrædelse« at have indgået kontrakter, der førte til en fordeling af leverancerne af glatte OCTG-rør til Corus. Artikel 2 vedrører således beskyttelsen af det britiske marked, efter at Corus havde trukket sig ud.

— Rettens bemærkninger

- 107 Den af Mannesmann fremførte argumentation i forbindelse med dette anbringende er fejlagtig og må derfor forkastes, for så vidt som den ser bort fra den grundlæggende omstændighed, at overtrædelsen, der er fastslået i den anfægtede beslutnings artikel 1, vedrører markedet for OCTG-rør med gevind (såvel som markedet for projektledningsrør) og overtrædelsen, der er fastslået i beslutningens artikel 2, det forudliggende marked for glatte OCTG-rør.
- 108 Selv om det i artikel 1 i den anfægtede beslutnings tyske version præciseres, at den deri fastslåede overtrædelse vedrører »OCTG-rør og sømløse projektledningsrør«, fremgår det af den anfægtede beslutnings almindelige opbygning, at de omhandlede OCTG-rør udelukkende er OCTG-rør med standardgevind. Særligt i Verlucas erklæring af 17. september 1996, der i den anfægtede beslutnings betragtning 56 anføres som kilde til fastlæggelsen af det relevante produktmarked, bliver overtrædelsens område begrænset til »sømløse OCTG-rør (API) og projektledningsrør«. Følgelig vedrører henvisningen i den nævnte betragtning gevindskårne OCTG-rør efter API-normen, men ikke glatte OCTG-rør. Denne fortolkning af rækkevidden af den anfægtede beslutnings artikel 1 bekræftes af de tre andre autentiske sprogversioner af beslutningen, idet alle disse versioner præciserer, at det drejer sig om OCTG-rør med standardgevind. I tilfælde af uoverensstemmelse mellem de forskellige sproglige versioner af en fællesskabsbestemmelse skal den pågældende bestemmelse desuden fortolkes på baggrund af den almindelige opbygning af og formålet med den ordning, som den er led i (jf. f.eks. Domstolens dom af 9.3.2000, sag C-437/97, Sml. I, s. 1157, præmis 42), og under alle omstændigheder kan en enkelt sprogversion ikke have forrang frem for alle de øvrige sprogversioner, når disse alle støtter samme fortolkning (Rettens dom af 29.9.1999, sag T-68/97, Neumann og Neumann-Schölles mod Kommissionen, Sml. Pers. I-A, s. 193, og II, s. 1005, præmis 80; jf. ligeledes i denne retning Domstolens dom af 17.7.1997, sag C-219/95 P, Ferriere Nord mod Kommissionen, Sml. I, s. 4411, præmis 15 og den deri nævnte retspraksis). Omvendt vedrører den anfægtede beslutnings artikel 2 efter sin ordlyd udelukkende »leverancerne af glatte OCTG-rør til [Corus] (Vallourec SA fra 1994)«.

- 109 Det følger af denne konstatering, at den tilsyneladende modsigelse, som Mannesmann har gjort gældende, ikke foreligger.
- 110 Det fremgår i virkeligheden af den anfægtede beslutning, når den ses i sin helhed, at det britiske marked for gevindskårne rør, som er berørt af overtrædelsen i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 1, forblev et »hjemmemarked« i de grundlæggende reglers forstand, i det væsentlige fordi Corus fortsat på dette marked afsatte de OCTG-rør, som virksomheden forsynede med gevind under anvendelse af de glatte rør, der blev leveret af de tre andre europæiske producenter i dette øjemed. En betydelig del af det britiske marked for glatte rør, et forudliggende marked, der bestod i efterspørgslen fra Corus, blev således i hvert fald fra 1993 delt mellem Vallourec, Dalmine og Mannesmann. Det følger af denne forbindelse mellem de to overtrædelser, at de ikke alene var indbyrdes forenelige, men at de derudover supplerede hinanden.
- 111 For så vidt angår Mannesmanns argumenter specielt vedrørende det britiske marked, især virksomhedens analyse af oversigten, der findes i den anfægtede beslutnings betragtning 68, bemærkes, at det følger af selve ordlyden af artikel 81, stk. 1, EF, således som den er fortolket i en fast retspraksis, at aftaler mellem virksomheder er forbudt, uafhængigt af enhver virkning, når de har et konkurrencebegrænsende formål (jf. navnlig Domstolens dom af 8.7.1999, sag C-49/92 P, Kommissionen mod Anic Partecipazioni, Sml. I, s. 4125, præmis 123). I nærværende sag har Kommissionen først og fremmest støttet sig på det konkurrencebegrænsende formål med den aftale, der er påtalt i den anfægtede beslutnings artikel 1, og den har, navnlig i beslutningens betragtning 62-67, anført en lang række dokumentbeviser, der efter Kommissionens opfattelse godtgør, såvel at denne aftale fandtes, som dens konkurrencebegrænsende formål.
- 112 Selv om Mannesmann måtte kunne bevise, at tallene i den nævnte oversigt ikke giver tilstrækkelig støtte for Kommissionens anbringender om den effektive beskyttelse af det britiske marked, er denne omstændighed herefter uden betydning for spørgsmålet om eksistensen af den overtrædelse, der fastslås i den anfægtede beslutnings artikel 1.

- 113 Det fremgår i øvrigt af den anfægtede beslutnings betragtning 62, som på dette punkt hviler på Verlucas erklæring af 17. september 1996, at Det Forenede Kongeriges offshore-marked kun var »delvis beskyttet«. Den af Mannesmann påberåbte omstændighed, at beskyttelsesniveauet på det britiske marked var lavere, hvilket skulle følge af oversigten i den anfægtede beslutnings betragtning 68, end på de andre hjemmemarkeder, der var berørt af aftalen om markedsopdeling, afkræfter således på ingen måde Kommissionens analyse.
- 114 I lyset af det anførte må det her omhandlede anbringende forkastes.

De påståede mangler i Kommissionens argumentation vedrørende overtrædelsen i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 1

— Parternes argumenter

- 115 Mannesmann har i replikken har gjort gældende, at de faktiske og retlige konstateringer vedrørende overtrædelsen, der er fastslået i den anfægtede beslutnings artikel 1, er utilstrækkeligt begrundet. For det første har Kommissionen behandlet de dele af de grundlæggende regler, som vedrører forholdene uden for Fællesskabet, på samme måde som dem, der vedrører forholdene inden for Fællesskabet. Den har ikke sondret mellem bestemmelserne vedrørende de japanske producenters adgang til Fællesskabets marked og bestemmelserne vedrørende fællesskabsproducenternes adgang til deres respektive hjemmemarkeder. Kommissionen har støttet sig på de samme forhold (den anfægtede beslutnings betragtning 54, 63, 64, 66, 67 og 129 ff.) som grundlag for at fastslå begge disse dele. Disse forhold vedrører imidlertid kun de grundlæggende reglers eksterne side, dvs. de japanske producenters adgang til Fællesskabets marked. De giver derimod ikke grundlag for en slutning om, at der fandtes aftaler om, at hjemmemarkederne skulle respekteres inden for Fællesskabet.

- 116 For det andet har Mannesmann ligeledes i replikken kritiseret Kommissionen for ikke at have bevist, at aftalen vedrørende adgangen til Fællesskabets marked opfylder betingelserne i artikel 81, stk. 1, EF vedrørende påvirkning af handelen mellem medlemsstater og en mærkbar begrænsning af konkurrencen inden for fællesmarkedet.
- 117 Det gøres for det første gældende, at eftersom Kommissionen ikke har afgrænset det relevante marked præcist, har den ikke kunnet bedømme, om disse to betingelser var opfyldt.
- 118 Mannesmann gør endvidere gældende, at aftalerne med de japanske virksomheder, således som beskrevet af Kommissionen, ikke kan have nogen mærkbar virkning for konkurrencen inden for fællesmarkedet eller for handelen mellem medlemsstater. Mannesmann bestrider de omstændigheder, som Kommissionen har lagt til grund, navnlig i den anfægtede beslutnings bilag 1-4. Ifølge virksomheden er Fællesskabets producenter af sømløse stålør på verdensmarkedet udsat for en effektiv konkurrence fra producenter fra tredjelande, hvilket Kommissionen i øvrigt har indrømmet i sin beslutning af 3. juni 1997, hvorved en fusion blev erklæret forenelig med det fælles marked (sag N IV/M.906 — Mannesmann/Vallourec) på grundlag af Rådets forordning (EØF) nr. 4064/89 (EFT C 238, s. 15). I den anfægtede beslutnings betragtning 103 har Kommissionen i øvrigt erkendt at være ude af stand til at bevise, at der forelå en restriktiv virkning i forhold til priserne og udbuddet inden for fællesmarkedet.
- 119 I betragtning af det relevante markeds egenskaber kunne de af den anfægtede beslutning berørte virksomheder ifølge Mannesmann endelig ikke forvente at begrænse konkurrencen i betydningen i artikel 81, stk. 1, EF.
- 120 Ifølge Kommissionen foreligger der nye anbringender i forbindelse med Mannesmanns argumenter om definitionen af det relevante marked og om de betingelser for anvendelsen af artikel 81, stk. 1, EF, der vedrører mærkbare konkurrencebegræns-

ninger og en påvirkning af handelen mellem medlemsstater. I medfør af procesreglementets artikel 48, stk. 2, må alle disse anbringender afvises.

- 121 Subsidiært finder Kommissionen, at disse anbringender ikke er begrundede. Definitionen af det relevante marked svarer til den, der blev anvendt i den ovennævnte beslutning vedrørende Mannesmann/Vallourec, således som det fremgår af betragtning 29 ff. i den anfægtede beslutning.
- 122 Ifølge Kommissionen fremgår det klart af den anfægtede beslutning, at kartellet også vedrørte beskyttelsen af hjemmemarkedet for hver af de berørte fire fællesskabsproducenter (den anfægtede beslutnings betragtning 62, 54, 66, 64 og 69). Dermed var den omtvistede aftale i kraft af sit formål egnet til at påvirke handelen mellem medlemsstater. Betingelserne for anvendelse af artikel 81, stk. 1, EF er følgelig opfyldt, således som det er påvist i den anfægtede beslutnings betragtning 102.
- 123 Hvad dernæst angår den ovennævnte aftales virkninger for handelen inden for Fællesskabet har Kommissionen anført, at disse er klare, da hver af de europæiske producenter indtog en dominerende stilling på sit hjemmemarked (jf. oversigten i den anfægtede beslutnings betragtning 68). Når henses til aftalens formål, således som det er fastslået i den foregående præmis, er det under alle omstændigheder ikke nødvendigt at undersøge dens virkninger (Domstolens dom af 15.7.1970, sag 41/69, *Chemicfarma mod Kommissionen*, Sml. 1970, s. 107, præmis 128, org.ref.: Rec. s. 661, og af 30.1.1985, sag 123/83, *BNIC*, Sml. s. 391, præmis 22).
- 124 Med hensyn til spørgsmålet, om aftalen konkret har påvirket handelen inden for Fællesskabet, minder Kommissionen om, at de pågældende fællesskabsproducenters salg på det tyske, britiske, franske og italienske marked udgjorde ca. 15% af Fællesskabets samlede forbrug af OCTG-rør og ledningsrør (den anfægtede

beslutnings betragtning 106). Som følge af fællesskabsproducenternes markedsandele er det åbenbart, at en aftale om respekt for det tyske, britiske, franske og italienske marked mærkbart påvirker handelen mellem medlemsstater. Den omstændighed, at den omtvistede aftale, når den sættes i relation til verdensmarkedet, kun berører en lille procentdel af de omfattede produkter, er i den forbindelse uden betydning.

— Rettens bemærkninger

- 125 Det skal indledningsvis konstateres, at sagsøgerens klagepunkter, der er sammenfattet ovenfor, faktisk må afvises i medfør af procesreglementets artikel 48, stk. 2, i det omfang de vedrører spørgsmålet om, hvorvidt den i den anfægtede beslutnings artikel 1 fastslåede overtrædelse har haft en mærkbar indvirkning på handelen mellem medlemsstater.
- 126 Med de nævnte argumenter, der for første gang er fremført i replikken, kritiserer Mannesmann således Kommissionen for at have begået en retlig fejl eller fejlagtig bedømmelse for så vidt angår en af betingelserne for anvendelsen af artikel 81, stk. 1, EF og ikke en begrundelsesmangel uanset virksomhedens anbringender herom i punkt 26 i replikken. Da de materielle anbringender, i modsætning til anbringenderne vedrørende manglerne ved begrundelsen, ikke vedrører grundlæggende retsprincipper, skal Fællesskabets retsinstanser ikke rejse spørgsmålet herom *ex officio* (jf. analogt Domstolens dom af 2.4. 1998, sag C-367/95 P, Kommissionen mod Sytraval og Brink's France, Sml. I, s. 1719, præmis 67).
- 127 Det bemærkes for alle tilfældes skyld, at lignende argumenter som dem, der er blevet fremført af Mannesmann herom, er blevet forkastet som ugrundede af Retten i sager, der blev forenet med nærværende sag med henblik på retsmødet (Rettens domme af d.d., sag T-50/00, Dalmine mod Kommissionen, trykt i nærværende Samling af Afgørelser, især præmis 156 og 157, og JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, præmis 102 ovenfor, især præmis 337 og 367-395).

- 128 Argumentationen om det påståede fravær af mærkbare begrænsninger for konkurrencen, som ligeledes vedrører den materielle lovlighed og ikke begrundelsen, kan realitetsbehandles, for så vidt som den supplerer de argumenter, der allerede blev fremført i stævningen, og ifølge hvilke Kommissionen ikke har ført tilstrækkeligt bevis for, at aftalen i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 1 havde til formål eller til følge at begrænse konkurrencen som omhandlet i artikel 81, stk. 1, EF.
- 129 Vedrørende den materielle lovlighed skal der indledningsvis mindes om, at Kommissionen i denne sag primært har støttet sig på det konkurrencebegrænsende formål med den aftale, der er påtalt i den anfægtede beslutnings artikel 1 (jf. præmis 111 ovenfor).
- 130 Det bemærkes i den forbindelse, at virksomheder, der indgår en aftale med et konkurrencebegrænsende formål, principielt ikke kan undgå, at artikel 81, stk. 1, EF finder anvendelse, under anbringende af, at aftalen ikke kan antages at påvirke konkurrencen mærkbart.
- 131 Da den aftale, der er påtalt i den anfægtede beslutnings artikel 1, havde til formål at opdele markederne mellem medlemmerne af Europa-Japan-klubben, ville den kun have mening, hvis dens formål var at begrænse konkurrencen mærkbart, dvs. på en måde, som de havde forretningsmæssig gavn af. Kommissionen har ført tilstrækkeligt bevis for, at en sådan aftale faktisk fandtes.
- 132 Det følger af den anførte, at Mannesmanns argumentation om, at Kommissionen ikke har afgrænset det relevante marked præcist, er irrelevant. Det påhviler således alene Kommissionen at foretage en afgrænsning af markedet i en beslutning, der er vedtaget i henhold til artikel 81 EF, såfremt det uden en sådan afgrænsning ikke er muligt at fastslå, om den pågældende aftale kan påvirke handelen mellem medlemsstater og har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet (jf. i denne retning Rettens dom af

15.9.1998, forenede sager T-374/94, T-375/94, T-384/94 og T-388/94, European Night Services m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 3141, præmis 93-95 og 105). Hvis selve formålet med en aftale er at begrænse konkurrencen ved hjælp af en »markedsopdeling«, er det principielt ikke nødvendigt at definere de relevante geografiske markeder præcist, da den aktuelle eller potentielle konkurrence på de berørte områder nødvendigvis er blevet begrænset, uanset om disse områder udgør »markeder« i streng forstand.

- 133 Selv om Mannesmann måtte kunne bevise, at Kommissionen har defineret det marked, der er berørt af overtrædelsen i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 1, utilstrækkeligt eller fejlagtigt i denne sag, kan denne omstændighed derfor ikke have nogen betydning for spørgsmålet om denne overtrædelses eksistens.
- 134 Det følger af det ovenfor anførte, at de i det foregående sammenfattede klagepunkter må forkastes som ugrundede, i det omfang de vedrører spørgsmålet om, hvorvidt overtrædelsen, der er fastslået i den anfægtede beslutnings artikel 1, har haft til formål eller til følge at begrænse konkurrencen mærkbart.

Spørgsmålet om eksistensen af den overtrædelse af artikel 81, stk. 1, EF, der omhandles i den anfægtede beslutnings artikel 2

Parternes argumenter

- 135 Mannesmann har anført, at Kommissionen har foretaget et klart urigtigt skøn ved sin konklusion om, at kontrakterne vedrørende leverancerne til Corus, som denne sidstnævnte virksomhed samt Vallourec, Dalmine og Mannesmann indgik, var blevet udformet med henblik på at gennemføre en fælles forretningsstrategi og udgør en overtrædelse af artikel 81, stk.1, EF.

136 For det første har Mannesmann anført, at de beviser, der er fremført til støtte for konstateringen af, at den overtrædelse forelå, der er omhandlet i den anfægtede beslutnings artikel 2, udelukkende vedrører Vallourec og Corus (den anfægtede beslutnings betragtning 78, 91, 110, 146 og 152). Kommissionen har på ingen måde påvist, at Mannesmann medvirkede i gennemførelsen af de grundlæggende regler, der blev fastlagt inden for Europa-Japan-klubben. I det omfang Kommissionens klagepunkter over for Mannesmann udelukkende vedrører de kontrakter, som Corus indgik med tredjemænd, mener Mannesmann ikke at være i stand til at forsvare sig effektivt. Virksomheden anmoder derfor Retten om at iværksætte følgende foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse:

— Det pålægges Kommissionen for Retten at fremlægge de dokumenter, der er påberåbt af Corus i sag T- 48/00, og som vedrører de faktiske omstændigheder, der udgør overtrædelsen i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 2.

— Der gives sagsøgeren adgang til at gøre sig bekendt med disse dokumenter, i det omfang disse ikke er fortrolige, og adgang til at udtale sig om dem i et supplerende skriftligt indlæg.

137 Kommissionen afviser Mannesmanns påstande og gør gældende, at dennes medvirken i overtrædelsen i henhold til artikel 2 i fornødent omfang er blevet påvist i den anfægtede beslutnings betragtning 146-155.

138 For det andet bestrider Mannesmann Kommissionens påstand om, at kontrakterne om levering af sømløse rør, som Corus indgik, indgår som led i et kartel. Det gøres først gældende, at hvis dette havde været tilfældet, ville Corus ikke have ventet i yderligere to år med at indgå en kontrakt med Mannesmann. I virkeligheden var hver af leveringskontrakterne blevet indgået individuelt. Lighederne mellem disse kontrakter kan forklares med, at Corus, der var part i dem alle, ønskede at gøre dem ensartede.

- 139 Indgåelsen af disse kontrakter kan endvidere forklares med objektive og legitime grunde. Corus' beslutning om at indstille produktionen af visse typer stålrør, samtidig med at virksomheden bevarede sin kapacitet inden for gevindskæring af sømløse rør, var fuldt ud begrundet. Corus indgik en leveringskontrakt med Vallourec, fordi denne havde rettighederne til gevindskæringsteknikken »VAM«, der var nødvendig for at få adgang til det britiske marked for OCTG-rør med specialgevind. Mannesmann minder om, at de retssager, som virksomheden førte mod Vallourec vedrørende de industrielle ejendomsrettigheder til VAM-specialgevind, blev afgjort til fordel for Vallourec, som dermed fik mulighed for at vinde markedsandele på bekostning af Mannesmann. Frem for at trække sig ud af det britiske offshore-marked valgte Mannesmann derefter at koncentrere sig om salget af glatte sømløse rør, som virksomhedens kunder kan forsyne med gevind. I øvrigt var Vallourec ikke i stand til at imødekomme hele Corus' efterspørgsel. Dette var baggrunden for, at Mannesmann leverede sømløse rør til Corus.
- 140 Endelig minder Mannesmann om, at de omtvistede leveringskontrakter kun vedrører rør med en diameter på over fem en halv tomme. De eneste virksomheder inden for Fællesskabet, der var i stand til at producere rør af denne dimension, var Vallourec, Dalmine og Mannesmann. Ved at holde sig til disse tre virksomheder og dermed sprede sine forsyningskilder opnåede Corus en beskyttelse mod risikoen for prisforhøjelser. Kommissionen kan ikke kritisere denne virksomhed for på denne måde at have tilstræbt at opnå den størst mulige fortjeneste ved salget af sine færdigbehandlede produkter.
- 141 Kommissionen forkaster denne fortolkning. Den fastholder, at det virkelige formål med de omtvistede leveringskontrakter var at gennemføre de grundlæggende regler, der var fastlagt inden for Europa-Japan-klubben, og hvorefter hjemmemarkederne skulle respekteres (den anfægtede beslutnings betragtning 146).
- 142 Disse kontrakter — som blev forlænget i 1993 — indgår således som et led i et kartel, der er i strid med artikel 81, stk. 1, EF. De fastlægger en fordeling af leverancerne til Corus mellem Vallourec, Dalmine og Mannesmann, på henholdsvis 40%, 30% og 30%. Selv om Corus indgik disse kontrakter på forskellige tidspunkter, udgør de en

enkelt overtrædelse af artikel 81, stk. 1, EF. Uanset hvilken betydning rettighederne til VAM-teknikken måtte have, fastholder Kommissionen, at der foreligger tilstrækkeligt bevis for Mannesmanns deltagelse i et kartel vedrørende sømløse stålrør.

- 143 Hertil kommer, at Corus ikke havde nogen legitim interesse, der gjorde det nødvendigt for virksomheden at indgå de omtvistede kontrakter. Da der var overudbud på markedet for sømløse stålrør, behøvede Corus ikke at frygte forsyningsvanskeligheder eller høje priser. Med hensyn til argumentet om, at det ikke kan bebrejdes Corus, at virksomheden ønskede at opnå den størst mulige fortjeneste ved salget af færdigbehandlede produkter, har Kommissionen gentaget, at virksomhedens strategi var et led i et ulovligt kartel.
- 144 For det tredje har Mannesmann anført, at leveringskontrakterne med Corus ikke er i strid med artikel 81, stk. 1, EF. Virksomheden bemærker i den forbindelse, at leverancerne til Corus ligger langt under de grænser, der normalt skal være overskredet, før Kommissionen reagerer over for vertikale aftaler. Den har som eksempel anført, at Kommissionens forordning (EF) nr. 2790/1999 af 22. december 1999 om anvendelse af EF-traktatens artikel 81, stk. 3, på kategorier af vertikale aftaler og samordnet praksis (EFT L 336, s. 21) bestemmer, at der kun skal antages at foreligge »forpligtelser med konkurrenceklausul« i forbindelse med forpligtelser, hvorefter køberen skal foretage mere end 80% af sine årlige indkøb hos den samme leverandør. Når denne tærskel ikke er nået, er sådanne aftaler lovlige.
- 145 Efter Mannesmanns opfattelse begrænser den af Corus anvendte forsyningsmetode ikke konkurrencen. Da der ikke forelå nogen eksklusivitet, var Corus' beslutning om at tildele hver af virksomhedens tre leverandører en andel, der var bestemt i forhold til omfanget af virksomhedens årlige indkøb, ikke konkurrencefordrejende. Der var overudbud på markedet for sømløse stålrør, og Corus' behov var forudsigelige. Under disse omstændigheder kunne Corus med rimelighed tildele sine leverandører en købsandel frem for at fastlægge de fornødne varemængder i virksomhedens leveringskontrakter.

- 146 Mannesmann har endvidere anført, at priserne på de omhandlede produkter blev forhandlet individuelt, hvorefter der blev foretaget en efterberegning på grundlag af en justeringsformel, der var baseret på markedsudviklingen. Sådanne indekseringsklausuler er almindelige i kontrakter med lang løbetid og er berettigede på grund af de prissvingninger, der er karakteristiske for stålørsektoren. Disse kontrakter foreskrev ingen udveksling af fortrolige oplysninger. Corus tilsendte blot Mannesmann de korrektioner, der fulgte af justeringsformlen. Det fremgår i øvrigt af Kommissionens beslutningspraksis, at den aldrig har erklæret sådanne klausuler for at være i strid med artikel 81, stk. 1, EF.
- 147 Med hensyn til de andre bestemmelser i de omhandlede kontrakter har Mannesmann anført, at Kommissionen har tillagt misligholdelsesbestemmelserne en særlig betydning, selv om de er uden relevans i forhold til Fællesskabets konkurrenceregler. Den manglende strengthed af den i kontrakten fastsatte sanktion i tilfælde af manglende levering af produkterne kan forklares med, at der var et overudbud af disse produkter, således at Corus let kunne få forsyninger.
- 148 Mannesmann har endelig i replikken gjort gældende, at de to betingelser, der er angivet i artikel 81, stk. 1, EF, henholdsvis vedrørende den mærkbare påvirkning af handelen inden for Fællesskabet og vedrørende begrænsning af konkurrencen, ikke er opfyldt i det foreliggende tilfælde. Det fremgår af den anfægtede beslutnings begrundelse (betragtning 147), at de i beslutningens artikel 2 nævnte aftaler havde til formål at begrænse de japanske producenters adgang til det britiske marked. Et kartel af denne art påvirker handelen mellem Fællesskabet og Japan, men har ingen konsekvenser for handelen mellem medlemsstater eller for konkurrencen inden for fællesmarkedet.
- 149 Under alle omstændigheder var virkningerne af aftalerne, der omhandles i den anfægtede beslutnings artikel 2, ubetydelige i forhold til omfanget af samhandelen mellem Japan og Fællesskabet. Mannesmann kritiserer i den henseende Kommissionen for ikke at have foretaget en tilstrækkelig analyse af det relevante marked. Virksomheden understreger, at det britiske marked repræsenterer ca. 2,5% af

forbruget på verdensplan af OCTG-rør, heri medregnet sømløse rør. Disse sidste udgør imidlertid kun 16% af markedet for alle OCTG-rør (bilag 2 til den anfægtede beslutning). Det påståede kartel ligger klart under de tærskler, der er angivet i punkt 9 i Kommissionens meddelelse 97/C 372/04 fra 1997 om aftaler af ringe betydning, der ikke falder ind under [EF]-traktatens artikel [81] stk. 1 (EFT 1997 C 372, s. 13, herefter »meddelelsen fra 1997«).

150 Kommissionen tilbageviser disse argumenter, som den finder lidet troværdige. Den minder om, at der ved leveringskontrakterne blev forbeholdt Vallourec, Dalmine og Mannesmann en fast del af leverancerne af sømløse stålrør til Corus, uanset hvilke mængder sidstnævnte faktisk forbrugte. Disse virksomheder havde ingen interesse i at konkurrere indbyrdes på prisen på sømløse stålrør, der forsynes med gevind i Det Forenede Kongerige.

151 Efter at have bemærket, at forordning nr. 2790/1991 ikke finder anvendelse i denne sag, har Kommissionen præciseret, at den bedømte den kontraktmæssige sanktion, der var fastsat i leveringskontrakterne, alene for at fastslå, om vigtigheden af leveringsfristerne objektivt kunne berettige Corus' beslutning om udelukkende at modtage forsyninger fra fællesskabsvirksomheder. Herefter konkluderede den, at klausulen om leveringsfristerne kun var blevet indsat for at udelukke de japanske producenter.

152 Endelig har Kommissionen fremført en formalitetsindsigelse mod Mannesmanns anbringender om den manglende mærkbare karakter af konkurrencebegrænsningerne og om påvirkning af handelen mellem medlemsstater, idet disse er blevet fremført for sent. Det var ligeledes først i replikken, at Mannesmann gjorde gældende, at den anfægtede beslutnings artikel 2 er ulovlig under hensyn til meddelelsen fra 1997. Der er i begge tilfælde tale om nye anbringender, der må afvises i medfør af procesreglementets artikel 48, stk. 2.

- 153 Subsidiært har Kommissionen gjort gældende, at disse anbringender ikke er begrundede.
- 154 For så vidt angår argumentet om, at meddelelsen fra 1997 bør finde anvendelse, har Kommissionen bemærket, at eftersom den anvendte referenceperiode for pålægelsen af bøderne omfatter tiden fra 1990 til 1995, måtte der snarere være krævet anvendelse af Kommissionens meddelelse af 3. september 1996 vedrørende aftaler af ringe betydning, som ikke falder ind under [traktaten] artikel [81] (EFT 1986 C 231, s. 2). Den minimumstærskel på 5%, der er fastlagt i denne sidstnævnte meddelelse, omfatter imidlertid ikke verdensmarkedet, men det relevante geografiske marked på Fællesskabets territorium. I den foreliggende sag repræsenterede leveringskontrakterne 78-84% af forbruget på det britiske marked og 13-24% af forbruget på Fællesskabets marked. I øvrigt oversteg de berørte virksomheders omsætning væsentligt tærsklen på 200 mio. EUR, der er angivet i den nævnte meddelelse. Kommissionen har yderligere bemærket, at tærsklerne i meddelelsen fra 1997, som Mannesmann kræver anvendt, klart ikke er blevet overholdt i denne sag.
- 155 Kommissionen har endelig anført, at en eventuel annulation af den anfægtede beslutnings artikel 2 vil være uden betydning for størrelsen af den bøde, der er blevet pålagt Mannesmann, idet den i denne bestemmelse omhandlede overtrædelse ikke har givet anledning til nogen selvstændig sanktion.

Rettens bemærkninger

- 156 Det bemærkes indledningsvis, at Mannesmanns begæring om, at det pålægges Kommissionen i nærværende sag at fremlægge nogle dokumenter, som Corus har fremlagt i sag T-48/00, er blevet uden genstand, for så vidt som de syv sager vedrørende lovligheden af den anfægtede beslutning, herunder den foreliggende sag

og sag T-48/00, er blevet forenet med henblik på retsmødet, således at alle sagsøgerne har haft lejlighed til på Rettens Justitskontor at gennemgå de skriftlige indlæg og bilag, der er indgivet i de andre sager, med forbehold for fortrolig behandling af visse dokumenter. Mannesmann har dermed haft adgang til alle de pågældende dokumenter og har i det omfang, virksomheden ønskede det, kunnet kommentere indholdet af disse dokumenter under retsmødet. Under disse omstændigheder er der ingen anledning til at imødekomme virksomhedens supplerende begæring om tilladelse til at afgive et nyt skriftligt indlæg i dette øjemed.

- 157 Formålet med og virkningen af de tre leveringskontrakter beskrives af Kommissionen i den anfægtede beslutnings betragtning 111 på følgende måde:

»Formålet med disse kontrakter var at levere glatte rør til den førende virksomhed på Nordsø-markedet for OCTG-rør og at bevare en lokal producent i Det Forenede Kongerige for at sikre, at de såkaldte [»grundlæggende regler«] blev respekteret inden for Europa-Japan-klubben. Kontrakterne tilsigtede og medførte hovedsagelig, at alle [Corus'] behov (fra 1994 Vallourecs behov) blev dækket ved leverancer fordelt mellem dens konkurrenter [Mannesmann], Vallourec og Dalmine. Kontrakterne betød, at købspriserne for glatte rør kom til at afhænge af priserne på [Corus'] gevindskårne rør. De begrænsede også [Corus'] (fra februar 1994 Vallourecs) forsyningsfrihed og forpligtede den til at meddele konkurrenterne sine salgspriser og afsatte mængder. Desuden forpligtede [Mannesmann], Vallourec (indtil februar 1994) og Dalmine sig til at levere mængder, der ikke var fastlagt på forhånd, til en konkurrent ([Corus]), og dernæst Vallourec fra marts 1994.«

- 158 Indholdet af de leveringskontrakter, der er fremlagt for Retten, navnlig den kontrakt, som Mannesmann indgik med Corus den 9. august 1993, bekræfter i det væsentlige de faktiske oplysninger, der er angivet i den nævnte betragtning 111 til den anfægtede beslutning samt i dens betragtning 78-82 og 153. Tilsammen fordeler disse kontrakter, i det mindste fra den 9. august 1993, Corus' behov for glatte rør mellem de tre andre europæiske producenter (40% for Vallourec, 30% for Dalmine og 30% for Mannesmann). Endvidere fastlægger hver af disse kontrakter den pris, som Corus betalte for de glatte rør, ved hjælp af en matematisk formel, der tager hensyn til den pris, som Corus opnåede for sine rør med gevind.

- 159 Det følger af disse konstateringer, at formålet og/eller i hvert fald virkningen af leveringskontrakterne var, at en fordeling af den fortjeneste, der kunne opnås på det britiske marked ved salget af gevindskårne rør, blev sat i stedet for konkurrencen for de fire europæiske producenteres vedkommende (jf. analogt, for så vidt angår former for samordnet praksis, Cement-dommen, præmis 42 ovenfor, præmis 3150).
- 160 Ved hver af leveringskontrakterne pålagde Corus sine tre fællesskabskonkurrenter sådanne forpligtelser, at enhver effektiv konkurrence fra deres side på virksomhedens hjemmemarked, såvel som enhver udsigt til en sådan konkurrence, blev udelukket, hvilket skete på bekostning af virksomhedens forsyningsfrihed. Disse tre virksomheders salg af glatte rør ville nemlig blive mindre, hvis Corus' salg af gevindskårne rør skulle falde. Endvidere ville fortjenstmarginen ved salgene af glatte rør, som de tre leverandører havde forpligtet sig til at foretage, også blive indskrænket i den situation, hvor Corus opnåede en lavere pris for sine gevindskårne rør, og kunne endog blive forvandlet til et tab. Under disse omstændigheder var det i praksis utænkeligt, at disse tre producenter ville forsøge at konkurrere effektivt med Corus på det britiske marked for rør med gevind, især hvad angår priserne (jf. den anfægtede beslutnings betragtning 153).
- 161 Ved at indvilge i at indgå sådanne kontrakter sikrede hver af Corus' tre fællesskabskonkurrenter sig omvendt en indirekte andel af sidstnævntes hjemmemarked såvel som en del af den fortjeneste, der blev opnået her. For at opnå disse fordele gav de reelt afkald på muligheden for at sælge rør med gevind på det britiske marked, og — i hvert fald fra underskrivelsen af den tredje kontrakt den 9. august 1993, hvorved de resterende 30% blev tildelt Mannesmann — på muligheden for at levere en større del af de glatte rør, der blev købt af Corus, end den, som hver af dem i forvejen var blevet tildelt.
- 162 Endvidere accepterede Corus' konkurrenter den byrdefulde, og dermed kommercielt unormale forpligtelse til at levere virksomheden rør i mængder, der ikke var fastlagt

på forhånd på anden måde end ved henvisning til Corus' salg af rør med gevind. Denne forpligtelse forstærkede den ulovlige gensidige afhængighed mellem disse producenter og Corus, for så vidt som producenterne som kontraktmæssigt forbundne leverandører afhang af den salgspolitik, som Corus førte.

- 163 Det må fastslås, at såfremt leveringskontrakterne ikke havde eksisteret, ville de tre andre europæiske producenter end Corus normalt, når der ses bort fra de grundlæggende regler, have haft en reel eller i det mindste potentiel interesse i at konkurrere effektivt med Corus på det britiske marked for gevindskårne rør, såvel som i at konkurrere indbyrdes om leverancerne af glatte rør til Corus.
- 164 Det skal i den forbindelse endvidere bemærkes, at hver af leveringskontrakterne blev indgået for en oprindelig varighed på fem år. Denne forholdsvis lange varighed bekræfter og bestyrker disse kontrakters konkurrencestridige karakter, navnlig for så vidt som Mannesmann og Corus' to andre leverandører reelt gav afkald på direkte at kunne udnytte en eventuel vækst på det britiske marked for gevindskårne rør i denne periode.
- 165 Med hensyn til Mannesmanns særlige argument om, at den prisformel, der findes i kontrakterne, blot er en indekseringsklausul, skal det bemærkes, at Kommissionen har betegnet denne klausul som konkurrencestridig, fordi den fastsætter prisen, som Corus betaler hver af sine leverandører for sine glatte rør, på grundlag af den pris, virksomheden opnåede for sine gevindskårne rør, og dette på samme måde for de tre leverandører. Selv om de oprindelige priser for levering af glatte rør reelt måtte være blevet forhandlet uafhængigt mellem Corus og hver af dens leverandører, må det fastslås, at det forretningsmæssige styrkeforhold, der bestod mellem Corus på den ene side og hver af disse virksomheder på den anden side, og som kom til udtryk i disse priser, blev låst fast, og enhver mulighed for at konkurrere på priserne for de af Corus købte glatte rør blev ophævet. Valget af prisen på de af Corus solgte rør med

gevind som reference er ikke neutralt og gør den pågældende formel til noget helt andet end en sædvanlig indekseringsklausul. Som det er nævnt ovenfor i præmis 160, var konsekvensen af dette valg, at de tre leverandører, der også selv producerede rør med gevind, mistede deres forretningsmæssige interesse i at konkurrere med Corus på priserne på Det Forenede Kongeriges marked.

- 166 Som anført af Kommissionen indebar den i hver af de tre leveringskontrakter aftalte formel for fastsættelse af prisen på glatte rør i øvrigt en ulovlig udveksling af forretningsoplysninger (jf. den anfægtede beslutnings betragtning 153, og endvidere dens betragtning 111), der skal holdes fortrolige for ikke at gøre indgreb i de konkurrerende virksomheders selvstændige fastlæggelse af deres forretningspolitik (jf. i denne retning Rettens domme af 11.3.1999, sag T-141/94, Thyssen Stahl mod Kommissionen, Sml. II, s. 347, præmis 403, og sag T-151/94, British Steel mod Kommissionen, Sml. II, s. 629, præmis 383 ff.).
- 167 Mannesmanns argumentation om, at virksomheden ikke blev forsynet med fortrolige oplysninger om de mængder rør, Corus havde solgt, og om de priser, dennes kunder havde betalt, kan ikke fritage virksomheden for ansvar under de konkrete omstændigheder i denne sag.
- 168 Med hensyn til de af Corus solgte mængder gevindskårne rør bemærkes, at virksomhedens leverandører, heriblandt Mannesmann, med lethed kunne beregne dem, eftersom de hver især principielt leverede en fast procentdel af virksomhedens behov.
- 169 Det er derimod rigtigt, som Mannesmann har anført, at Corus ikke som sådan meddelte de priser, som virksomheden opnåede for sine gevindskårne rør, til sine medkontrahenter. Udtalelsen i den anfægtede beslutnings betragtning 111 om, at leveringskontrakterne »forpligtede [Corus] til at meddele konkurrenterne sine salgspriser«, overdriver således rækkevidden af de kontraktmæssige forpligtelser på

dette punkt. Kommissionen har imidlertid i den anfægtede beslutnings betragtning 153 og for Retten korrekt anført, at disse priser havde en matematisk forbindelse med den pris, der blev betalt for de glatte rør, således at de tre berørte leverandører modtog præcise oplysninger om retningen af, tidspunktet for og omfanget af ethvert udsving i priserne for de gevindskårne rør, der blev solgt af Corus.

- 170 Det må fastslås, at ikke alene er det i strid med artikel 81, stk. 1, EF, at disse oplysninger meddeles til konkurrenter, men karakteren af denne overtrædelse er endvidere i det væsentlige den samme, hvad enten det var selve priserne for de gevindskårne rør eller kun oplysninger om udsvingene heri, der var genstand for en sådan meddelelse. Under disse omstændigheder findes den i den foregående præmis påviste unøjagtighed at være uvæsentlig i den videre sammenhæng i forbindelse med overtrædelsen i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 2, og den har følgelig ingen betydning for konstateringen af dennes eksistens.
- 171 Vedrørende Mannesmanns argumentation, der støttes på forordning nr. 2790/1999, bemærkes først, at denne forordning ikke kan finde direkte anvendelse i den foreliggende sag, da den anfægtede beslutning blev vedtaget den 8. december 1999, og dens artikel 2 for Mannesmanns vedkommende vedrører perioden fra 1993-1997, dvs. en periode, der ligger før ikrafttrædelsen af de relevante bestemmelser i forordning nr. 2790/1999 den 1. juni 2000.
- 172 I det omfang denne forordning alligevel måtte kunne tillægges vejledende betydning i den foreliggende sag, idet den udtrykker Kommissionens opfattelse i december 1999, hvorefter vertikale aftaler ikke er til megen skade for konkurrencen, må det i øvrigt bemærkes, at denne forordning er udstedt i medfør af artikel 81, stk. 3, EF. Det fremgår imidlertid af artikel 4 i forordning nr. 17, at aftaler mellem virksomheder kun kan fritages individuelt med hjemmel i denne bestemmelse, hvis de er blevet anmeldt til Kommissionen med henblik herpå, hvilket ikke skete i denne sag.

- 173 Lovligheden af de omtvistede kontrakter kan følgelig kun bedømmes på grundlag af artikel 81, stk. 1, EF. I den foreliggende sag er det derfor en irrelevant omstændighed — hvis den i øvrigt kan anses for bevist — at disse kontrakter opfyldte de materielle betingelser i artikel 81, stk. 3, EF vedrørende meddelelse af fritagelser, når henses til Kommissionens politik, som den fremgår af forordning nr. 2790/1999. Tværtimod bekræfter vedtagelsen af denne forordning i december 1999, at sådanne aftaler efter Kommissionens opfattelse principielt er i strid med artikel 81, stk. 1, da det er nødvendigt at bringe artikel 81, stk. 3, EF i anvendelse på dem. Følgelig må Mannesmanns argumentation på grundlag af forordning nr. 2790/1999 forkastes.
- 174 Det må endvidere fastslås, at da den i den anfægtede beslutning artikel 2 angivne overtrædelse udgøres af de konkurrencebegrænsninger, der er indeholdt i leveringskontrakterne selv, er de ovenfor anførte betragtninger tilstrækkelige til at godtgøre dens eksistens.
- 175 Uanset hvad der var den reelle grad af samordning mellem de fire europæiske producenter, må det nemlig konstateres, at de hver i sær havde indgået en af de kontrakter, der udgør den påtalte overtrædelse, som begrænsede konkurrencen, og som indgår i overtrædelsen af artikel 81, stk. 1, EF, der er fastslået i den anfægtede beslutnings artikel 2. Selv om det anføres i den anfægtede beslutnings artikel 2, stk. 1, at leveringskontrakterne blev indgået »som led i den i artikel 1 nævnte overtrædelse«, fremgår det klart af ordlyden af den anfægtede beslutnings betragtning 111, at det er den omstændighed, at disse kontrakter blev indgået, der i sig selv udgør overtrædelsen, som er konstateret i artikel 2.
- 176 Selv om det antages, at Mannesmann har været i stand til at påvise, at indgåelsen af virksomhedens forsyningskontrakt med Corus objektivt var i overensstemmelse med virksomhedens kommercielle interesser, afkræfter dette forhold følgelig på ingen måde Kommissionens opfattelse, hvorefter denne aftale var ulovlig. Faktisk er konkurrencestridige former for praksis meget ofte i virksomhedernes individuelle kommercielle interesse, i det mindst på kort sigt.

- 177 I lyset af disse konstateringer er det ikke nødvendigt at tage stilling til tvisten mellem parterne vedrørende betydningen af den i kontrakterne fastsatte sanktion i tilfælde af manglende levering, nemlig den blotte tilsvarende nedsættelse af den pågældende leverandørs andel, idet den argumentation, som Mannesmann har fremført vedrørende dette punkt, har til formål at påvise, at det for Corus var kommercielt begrundet at indgå de tre leveringskontrakter i denne udformning. Argumentationen om, at de eneste virksomheder i Fællesskabet, der var i stand til at producere rør med denne dimension, var Vallourec, Dalmine og Mannesmann, er ligeledes irrelevant af samme grund.
- 178 Mannesmanns argumenter om Vallourecs kommercielle styrke på markedet for rør med gevind som følge af virksomhedens patent på specialgevindet »VAM« vedrører ligeledes i det væsentlige de kommercielle interesser, der førte Mannesmann til at indgå en leveringskontrakt for glatte rør med Corus, og er følgelig uden vægt. Disse argumenter kan i det højeste i et vist omfang modificere Kommissionens udtalelser vedrørende ophævelsen af en effektiv konkurrence fra Mannesmanns side på det britiske marked for rør med gevind, men de kan ikke afkræfte den væsentlige konstatering om, at parterne i leveringskontrakterne satte et samarbejde, dvs. en kommerciel sikkerhed, i stedet for de risici, der følger af konkurrencen, for så vidt angår de britiske markeder for glatte rør og for gevindskårne rør.
- 179 Da der herefter er ført fornødent bevis for overtrædelsen i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 2, er det heller ikke strengt nødvendigt at undersøge Kommissionens argumentation vedrørende samordningen mellem de fire europæiske producenter (jf. præmis 171 ovenfor). Det er navnlig ikke nødvendigt i den forbindelse at undersøge Mannesmanns argumenter vedrørende den række indicier, der ligger uden for leveringskontrakterne, som Kommissionen har påberåbt sig som bevis for, at denne samordning forelå.
- 180 Det bemærkes imidlertid, at i det omfang graden af samordning, der bestod mellem de fire fællesskabsproducenter med hensyn til overtrædelsen i den anfægtede beslutnings artikel 2, er relevant for undersøgelsen af visse af de andre anbringender, der er gjort gældende i denne sag, skal den undersøges.

- 181 Det bemærkes i den forbindelse, at former for adfærd, der er en del af en samlet plan og forfølger et fælles mål, kan anses for at høre til en enkelt aftale (jf. i denne retning Cement-dommen, præmis 42 ovenfor, præmis 4027). Såfremt Kommissionen beviser, at en virksomhed, når den har deltaget i karteller, vidste eller burde have vidst, at den dermed medvirkede i en enkelt aftale, kan dens deltagelse i de pågældende karteller være udtryk for, at den tilsluttede sig denne aftale (jf. i denne retning Cement-dommen, præmis 42 ovenfor, præmis 4068 og 4109).
- 182 I denne sammenhæng er notatet om overvejelser vedrørende VAM-kontrakten, der er dateret den 23. marts 1990, af særlig betydning. Under overskriften »Scenario II« nævner Verluca heri muligheden for at »opnå, at japanerne ikke trænger ind på [det britiske marked], og at problemet løses mellem de europæiske producenter«. Han fortsætter: »I så fald ville de glatte rør i praksis kunne fordeles mellem [Mannesmann], [Vallourec] og Dalmine.« I det følgende afsnit bemærker han, at »vi formodentlig [ville] have interesse i at knytte [Vallourecs] salg både til [Corus'] priser og afsætning af VAM«.
- 183 Da dette sidstnævnte forslag nøje svarer til de væsentlige bestemmelser i den kontrakt, der blev indgået mellem Vallourec og Corus 16 måneder senere, synes det klart, at denne strategi faktisk blev valgt af Vallourec, og at den nævnte kontrakt blev underskrevet for at gennemføre den.
- 184 Den omstændighed, at en praktisk talt identisk kontrakt senere blev indgået mellem på en ene side Corus og på den anden side hver af de andre europæiske medlemmer af Europa-Japan-klubben, nemlig Dalmine, og derefter Mannesmann, således at Corus' behov for glatte rør i praksis var fordelt mellem de tre andre medlemmer af Europa-Japan-klubben fra august 1993, nøjagtigt som Verluca havde forestillet sig det, bekræfter, at disse tre kontrakter må være blevet indgået med det formål at forfølge den fælles strategi, der var blevet foreslået som led i deres samordning inden for den nævnte klub.

185 Denne konklusion understøttes af de beviser, som Kommissionen har påberåbt sig i den anfægtede beslutning, navnlig i dennes betragtning 91, der har følgende indhold:

»Den 21. januar 1993 sendte [Corus] Vallourec (og sandsynligvis også [Mannesmann] og Dalmine) en række foreløbige forslag til en aftale om omstrukturering af sektoren for sømløse rør, der skulle drøftes på mødet i Heathrow den 29. januar 1993 mellem Mannesmann, Vallourec, Dalmine og [Corus] (s. 4628 [i Kommissionens sagsakt, dvs. s. 1 i dokumentet med titlen »Skitseforslag til en omstrukturingsaftale for sømløse rør«]). Dette dokument indeholder følgende: »[Corus] har planer om at indstille sin produkt af sømløse rør og vil forsøge at gøre dette på en sådan måde, at det ikke skaber afbrydelser i rørløserancerne til kunderne, og hjælpe de producenter, der overtager denne virksomhed, til at beholde ordrerne [...] Der har i de sidste seks måneder været ført drøftelser mellem [Corus] og andre producenter, der var interesserede i at overtage aktiverne fra [Corus], og [Corus] mener, at der er enighed om at gå frem efter retningslinjerne i dette dokument.« Et af forslagene gik ud på at overdrage Vallourec OCTG-aktiviteterne og bibeholde kontrakterne om levering af glatte rør mellem [Corus] og Vallourec, [Mannesmann] og Dalmine i de samme forhold. Samme dag blev der holdt møde mellem [Mannesmann] og [Corus], hvor [Mannesmann] »accepterede, at Vallourec gik i spidsen med hensyn til overtagelsen af OCTG-aktiviteterne« (s. 4626 [i Kommissionens sagsakt, som gengiver en telefaks på én side, der den 22. januar 1993 blev sendt af hr. Davis fra Corus til hr. Patrier fra Vallourec]). Dalmines dokument med titlen »Seamless steel tube system in Europe and market evolution« (s. 2053 [i Kommissionens sagsakt]) af maj-august 1993, fastslog, at en løsning på [Corus'] problem, der kunne tilfredsstille alle, kun kunne findes i europæisk sammenhæng. Dalmine accepterede også, at Vallourec overtog [Corus'] anlæg.«

186 Det bemærkes endvidere, at Vallourec i virksomhedens notat om »strategiske overvejelser«, der er nævnt i den anfægtede beslutnings betragtning 80, udtrykkeligt overvejede muligheden for, at Dalmine og Mannesmann samarbejdede med

virksomheden om at levere glatte rør til Corus. I den anfægtede beslutnings betragtning 59 henviser Kommissionen endvidere til dokumentet »g) Japanerne«, navnlig til mødekalenderen, der findes på dokumentets s. 4 (s. 4912 i Kommissionens sagsakt), og bemærker på dette grundlag, at de europæiske producenter afholdt forberedende møder, før de mødtes med de japanske producenter med henblik på at samordne deres synspunkter og fremlægge fælles forslag inden for rammerne af Europa-Japan-klubben.

187 Det følger af de dokumentbeviser, som Kommissionen har påberåbt sig i den anfægtede beslutning, og som er omtalt ovenfor, at de fire fællesskabsproducenter faktisk mødtes for at samordne deres holdning inden for rammerne af Europa-Japan-klubben forud for de internationale møder i klubben, i hvert fald i 1993. Det er ligeledes godtgjort, at lukningen af Corus' virksomhed, som foretog gevindskæring i Clydesdale, og Vallourecs overtagelse af denne virksomhed såvel som leverancerne af glatte rør til denne virksomhed fra Dalmine og Mannesmann var genstand for drøftelserne under disse møder. Det er derfor utænkeligt, at Mannesmann har kunnet være uvidende om indholdet af den strategi, der var udarbejdet af Vallourec, og om det forhold, at virksomhedens leveringskontrakt med Corus indgik i en mere omfattende konkurrencestridig aftale, der såvel omfattede markedet for rør med standardgevind som markedet for glatte rør.

188 For så vidt angår Mannesmanns argument om, at den tredje leveringskontrakt mellem Corus og Mannesmann selv blev indgået langt senere end de to andre, således at Kommissionen ikke heraf kan udlede, at der forelå en enkelt overtrædelse med deltagelse af de fire europæiske producenter, skal det bemærkes, at den omstændighed, at der ikke forelå nogen leveringskontrakt mellem Mannesmann og Corus før 1993, ikke kan afkræfte Kommissionens opfattelse. Selv om strategien vedrørende opdeling af leverancerne af glatte rør først blev gennemført fuldt ud fra det tidspunkt, hvor Corus havde tre leverandører, udgjorde underskrivelsen af de to andre kontrakter en delvis gennemførelse af denne plan, der foregreb den fuldstændige gennemførelse heraf.

189 I øvrigt bemærkes, således som Kommissionen har anført for Retten, at henvisningen i dokumentet med titlen »Skitseforslag til en omstruktureringsaftale for sømløse rør«, som er dateret den 21. januar 1993, til den omstændighed, at

Mannesmann allerede leverede glatte rør til Corus, på ingen måde er uforenelig med Corus' og Mannesmanns underskrivelse af en leveringskontrakt i august 1993, således som Mannesmann gør gældende, men tværtimod bestyrker Kommissionens opfattelse. Selv om Kommissionen af forsigtighedsgrunde først har antaget den i den anfægtede beslutnings artikel 2 fastslåede overtrædelse for at foreligge i forhold til Mannesmann efter den 9. august 1993, fordi virksomhedens underskrivelse af en leveringskontrakt med Corus på den nævnte dato var et sikkert bevis for dens deltagelse i overtrædelsen, følger det således af den ovennævnte henvisning, at Mannesmann i virkeligheden leverede glatte rør til Corus fra januar 1993.

190 Det fremgår dermed af de af Kommissionen påberåbte beviser i den anfægtede beslutning, at Vallourec udformede strategien for beskyttelse af Det Forenede Kongeriges marked og indgik en leveringskontrakt med Corus, der bl.a. gjorde det muligt at gennemføre strategien i en første fase. Derefter sluttede Dalmine og Mannesmann sig til dem, hvilket dokumenteres af den omstændighed, at hver af disse to virksomheder indgik en leveringskontrakt med Corus.

191 Hvad angår anbringenderne om en manglende mærkbar påvirkning af handelen mellem medlemsstater skal det endelig bemærkes, at de faktisk må afvises i medfør af procesreglementets artikel 48, stk. 2, i overensstemmelse med Kommissionens argumentation.

192 Med de nævnte anbringender, der for første gang er fremført i replikken, beskylder Mannesmann således Kommissionen for at have begået retlige fejl og bedømmelsesfejl med hensyn til en af betingelserne for anvendelsen af artikel 81, stk. 1, EF. Da anbringenderne vedrørende realiteten ikke angår grundlæggende retsprincipper, tilkommer der ikke Fællesskabets retsinstanser at rejse spørgsmål om dem ex officio.

193 Det skal under alle omstændigheder bemærkes, at lignende argumenter som dem, der er blevet fremført af Mannesmann, er blevet forkastet som ubegrundede i

sagerne, der blev forenet med nærværende sag med henblik på retsmødet (dommen i sagen Dalmine mod Kommissionen, præmis 127 ovenfor, især præmis 156 og 157, og i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, præmis 102 ovenfor, især præmis 367-374 og 386-395).

- 194 Argumentationen vedrørende de ubetydelige konkurrencebegrænsende virkninger af kontrakten mellem Mannesmann og Corus findes at kunne realitetsbehandles, for så vidt som den udgør en uddybning af de argumenter, der allerede blev fremført i stævningen, og ifølge hvilke Kommissionen ikke i fornødent omfang har påvist, at leveringskontrakterne, der påtales i den anfægtede beslutnings artikel 2, havde et konkurrencebegrænsende formål eller konkurrencebegrænsende virkninger som omhandlet i artikel 81 EF.
- 195 Vedrørende realiteten skal der først mindes om, at Kommissionen i denne sag ikke alene har støttet sig på virkningerne af, men også på de restriktive formål med aftalen, der er påtalt i den anfægtede beslutnings artikel 2 (jf. den anfægtede beslutnings betragtning 111 samt præmis 157 ff. ovenfor).
- 196 Det bemærkes i den forbindelse, at virksomheder, der indgår en aftale, der bl.a. har til formål at begrænse konkurrencen, principielt ikke kan undgå, at artikel 81, stk. 1, EF finder anvendelse, med den begrundelse, at aftalen ikke skulle have nogen mærkbar indvirkning på konkurrencen (jf. også præmis 130 ovenfor).
- 197 Som det er blevet fastslået i præmis 179 ff. ovenfor, blev kontrakterne, der er påtalt i den anfægtede beslutnings artikel 2, bl.a. udformet med henblik på at fordele leverancerne af glatte rør til Corus, der var den »førende virksomhed« (»leader«, jf. den anfægtede beslutnings betragtning 111) på Det Forenede Kongeriges marked, mellem virksomhedens europæiske konkurrenter, der også var medlemmer af

Europa-Japan-klubben. Disse kontrakter bestemte i øvrigt, at Corus ulovligt skulle meddele forretningsmæssige oplysninger. Selve deres formål medførte således væsentlige begrænsninger for konkurrencen på Det Forenede Kongeriges marked, der var et særskilt marked som følge af eksistensen af den overtrædelse, der er fastslået i den anfægtede beslutnings artikel 1 (dommen i sagen Dalmine mod Kommissionen, præmis 127 ovenfor, præmis 267 og 268), uanset hvilke virkninger de måtte have haft.

198 Følgelig må de ovenfor sammenfattede klagepunkter forkastes som ugrundede, i det omfang de vedrører spørgsmålet om, hvorvidt den i den anfægtede beslutnings artikel 2 omhandlede overtrædelse opfyldte kriteriet om, at der skal foreligge et konkurrencebegrænsende formål eller følger, der mærkbart begrænser konkurrencen.

199 Det bemærkes endvidere, at Mannesmanns argumentation, der støttes på meddelelsen fra 1997, kan realitetsbehandles, uanset at den blev fremført for første gang i replikken. Mannesmann henviser således til denne meddelelse for at støtte det argument, som virksomheden allerede gjorde gældende i stævningen, og hvorefter leveringskontrakterne ikke var konkurrencestridige aftaler, der tilsidesatte artikel 81, stk. 1, EF.

200 Vedrørende realiteten skal det først bemærkes, at meddelelsen fra 1997 finder anvendelse ratione temporis i den foreliggende sag, eftersom den anfægtede beslutning blev vedtaget i 1999. Denne meddelelse fra 1997 udgør en fastlæggelse af Kommissionens holdning på dette tidspunkt til aftaler, der må anses for at være i strid med artikel 81, stk. 1, EF. Det bemærkes nærmere, at meddelelsen fra 1997 fastlægger tærskler udtrykt i procenter, dvs. at den til forskel fra de tidligere meddelelser, som fastsætter tærskler udtrykt i en absolut værdi, afspejler en udvikling i Kommissionens politik og/eller vurdering og ikke alene en hensyntagen til inflationen. Under disse omstændigheder er det meddelelsen fra 1997, der er relevant ved bedømmelsen af den anfægtede beslutning, og ikke meddelelsen fra 1986, uanset at de pågældende kontrakter blev underskrevet i 1991 og i 1993.

- 201 Meddelelsen fra 1997 findes dog ikke at kunne påberåbes til støtte for leveringskontrakterne i denne sag, da disse var et led i gennemførelsen af en mere omfattende konkurrencestridig aftale vedrørende rør med gevind, der ikke kan anses for at være omfattet af ordlyden af den nævnte meddelelse (jf. præmis 179 ff. ovenfor). Formålet med og de konkurrencebegrænsende virkninger af disse kontrakter går nemlig for en dels vedkommende videre, end hvad der direkte følger af deres bestemmelser, således at en mekanisk anvendelse af meddelelsen fra 1997 på kontrakterne alene ikke ville tage tilstrækkeligt hensyn til deres virkninger på de pågældende markeder.
- 202 Under alle omstændigheder vedrører de af Mannesmann fremlagte tal, der skal bevise, at de pågældende virksomheders markedsandel er lavere end de tærskler, der er fastsat i meddelelsen fra 1997, verdensmarkedet for OCTG-rør. Det præciseres imidlertid i meddelelsen fra 1997, at »de deltagende virksomheder på intet af de berørte markeder tilsammen [må have] en markedsandel«, der overstiger den relevante tærskel.
- 203 Hertil bemærkes, at når definitionen i den anfægtede beslutnings betragtning 35 tager udgangspunkt i et geografisk »verdensmarked« for sømløse OCTG-rør, skal denne definition ses i lyset af den detaljerede beskrivelse af de forskellige dele af de aftaler, der blev indgået inden for rammerne af Europa-Japan-klubben, navnlig de grundlæggende regler. Det fremgår således af den anfægtede beslutning, når den tages i sin helhed, navnlig af beslutningens betragtning 53-77, at de japanske og de europæiske producenters adfærd på det enkelte hjemmemarked eller, i visse tilfælde, på markedet i en bestemt del af verden, var bestemt af særlige regler, der varierede fra et marked til et andet, og som var et resultat af kommercielle forhandlinger inden for Europa-Japan-klubben.
- 204 Under disse omstændigheder er det den detaljerede beskrivelse af situationen på hvert enkelt marked, der udgør den reelle analyse af de relevante geografiske markeder i den anfægtede beslutning. Den anfægtede beslutnings betragtning 35 skal følgelig fortolkes som indeholdende en definition af det geografiske marked for sømløse OCTG-rør, således som det normalt ville foreligge under hensyn til rent objektive forretningsmæssige og økonomiske overvejelser, uden de ulovlige aftaler, der havde til formål eller til følge at opdele det kunstigt.

- 205 Mannesmanns argumenter vedrørende den lave procentdel af de salg, som Corus og Mannesmann selv foretog på verdensmarkedet på OCTG-rør, må følgelig forkastes som irrelevante. Idet det lægges til grund, at meddelelsen fra 1997 skal finde anvendelse, er det herefter andelene på det britiske marked, eller i det mindste på Fællesskabets marked, der skal tages i betragtning. Det fremgår imidlertid af den anfægtede beslutning, især af de tal, der er anført i beslutningens betragtning 68 og 113, at Corus, der var part i hver af leveringskontrakterne på det britiske marked såvel som på Fællesskabets marked, i sig selv havde markedsandele, der lå klart over de tærskler, der er fastsat i meddelelsen fra 1997, såvel tærsklen på 10% af markedet, der gælder for vertikale aftaler, som tærsklen på 5%, der gælder for horisontale aftaler. Det er følgelig klart, at de pågældende kontrakter ikke er aftaler af ringe betydning i henhold til den nævnte meddelelse fra 1997.
- 206 I lyset af det anførte må det konkluderes, at Kommissionen i den anfægtede beslutning med føje har antaget, at leveringskontrakterne udgjorde den overtrædelse, der er fastslået i den anfægtede beslutnings artikel 2, og dermed var tilstrækkeligt bevis for dens eksistens. Det skal under alle omstændigheder ligeledes bemærkes, at de supplerende beviser, som Kommissionen har fremlagt, beviser rigtigheden af dens opfattelse om, at disse kontrakter indgik i en mere omfattende, fælles politik, der vedrørte markedet for OCTG-rør med standardgevind.

Påstanden om nedsættelse af bødebøbet

Bestemmelserne om bødeberegningen

Parternes argumenter

- 207 Mannesmann har indledningsvis kritiseret Kommissionen for ikke at have foretaget en korrekt anvendelse af reglerne vedrørende fastsættelsen af bødernes størrelse,

navnlig retningslinjerne for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 5, i EKSF-traktaten (EFT 1998 C 9, s. 3, herefter »retningslinjerne for bødeberegningen«) og samarbejdsmeddelelsen. Virksomheden henviser endvidere i denne forbindelse til Kommissionens tidligere beslutningspraksis, der havde skabt en berettiget forventning hos virksomheden med hensyn til metoden for beregning af de af Kommissionen pålagte bøder og disses niveau.

208 Sagsøgeren har i replikken tilføjet, at den anfægtede beslutning ikke udtrykkeligt henviser til de ovennævnte retningslinjer og dermed ikke opfylder de krav til begrundelsen, der følger af artikel 253 EF. Mannesmann er således af den opfattelse, at såfremt de nævnte retningslinjer ikke var anvendelige i denne sag, burde Kommissionen have fulgt sin tidligere beslutningspraksis og have fastsat bødebøbet i forhold til den omsætning, som Mannesmann havde opnået på det relevante marked. Kommissionen kan ikke afvige fra denne tidligere praksis uden at forklare grundene til beslutningen herom. Såfremt det skulle vise sig, at Kommissionen stiltiende har anvendt retningslinjerne for bødeberegningen, finder Mannesmann i øvrigt, at artikel 253 EF under alle omstændigheder ikke er blevet overholdt. I denne situation påhviler det nemlig Kommissionen i beslutningen at angive de omstændigheder, der er tillagt betydning for fastsættelsen af bødebøbet (Cement-dommen, præmis 42 ovenfor, præmis 4725 ff., og Rettens dom af 14.5.1998, sag T-347/94, Mayr-Melnhof mod Kommissionen, Sml. II, s. 1751, præmis 283).

209 Kommissionen har heroverfor anført, at sagsøgerens argumentation, der for første gang er fremført i replikken, vedrører en påstået tilsidesættelse af Kommissionens beslutningspraksis fra tiden før retningslinjerne for bødeberegningen. Dette er et nyt anbringende, idet Mannesmann oprindeligt havde argumenteret ud fra en tilsidesættelse af de nævnte retningslinjer. Anbringendet må afvises i medfør af procesreglementets artikel 48, stk. 2. Med hensyn til begrundelsen for den anfægtede beslutning finder Kommissionen, at den er i overensstemmelse med de krav, Domstolen opstillede i dom af 16. november 2000, Cascades mod Kommissionen (sag C-279/98 P, Sml. I, s. 9693, præmis 44 ff.). Kommissionen har således udtalt sig om overtrædelsens grovhed (den anfægtede beslutnings betragtning 159-165), dens varighed (den anfægtede beslutnings betragtning 166) samt vedrørende eksistensen

af formildende omstændigheder (den anfægtede beslutnings betragtning 169) og om anvendelsen af samarbejdsmeddelelsen (den anfægtede beslutnings betragtning 174). Endelig er den anfægtede beslutning i overensstemmelse med retningslinjerne for bødeberegningen.

Rettens bemærkninger

- 210 Indledningsvis bemærkes, at i forbindelse med et annullationssøgsmål er anbringendet om manglende eller utilstrækkelig begrundelse et anbringende, der angår grundlæggende retsprincipper, som Fællesskabets retsinstanser skal tage under påkendelse ex officio, og som derfor kan påberåbes af parterne på et hvilket som helst trin af sagen (jf. i denne retning Rettens dom af 13.12.2001, forenede sager T-45/98 og T-47/98, Krupp Thyssen Stainless og Acciai speciali Terni mod Kommissionen, Sml. II, s. 3757, præmis 125). Den omstændighed, at anbringendet om manglende begrundelse for så vidt angår metoden for bødeberegningen først blev fremført i replikken, medfører derfor ikke, at Retten ikke kan undersøge det i den foreliggende sag.
- 211 Det bemærkes i denne forbindelse, at ifølge fast retspraksis skal begrundelseskravet bedømmes under hensyn til den konkrete sags omstændigheder, navnlig indholdet af den pågældende retsakt, indholdet af de anførte grunde samt den interesse, som retsaktens adressater samt andre, der må anses for umiddelbart og individuelt berørt af retsakten, kan have i begrundelsen (Domstolens dom af 29.2.1996, sag C-56/93, Belgien mod Kommissionen, Sml. I, s. 723, præmis 86, og dommen i sagen Kommissionen mod Sytraval og Brink's France, præmis 126 ovenfor, præmis 63). Det kræves ikke, at begrundelsen angiver alle de forskellige relevante faktiske og retlige momenter, da spørgsmålet, om en beslutnings begrundelse opfylder kravene efter artikel 253 EF, ikke blot skal vurderes i forhold til ordlyden, men ligeledes til den sammenhæng, hvori den indgår, samt under hensyn til alle de retsregler, der gælder på det pågældende område (dommen i sagen Petrotub og Republica mod Rådet, præmis 72 ovenfor, præmis 81).

- 212 Selv om Kommissionen har et vist skøn ved bødeudmålingen (Rettens dom af 6.4.1995, sag T-150/89, Martinelli mod Kommissionen, Sml. II, s. 1165, præmis 59, og analogt Rettens dom af 21.10.1997, sag T-229/94, Deutsche Bahn mod Kommissionen, Sml. II, s. 1689, præmis 127), må det fastslås, at Kommissionen ikke kan fravige de regler, som den har pålagt sig selv (jf. dommen i sagen Hercules Chemicals mod Kommissionen, præmis 44 ovenfor, præmis 53, der efter appel blev stadfæstet ved Domstolens dom af 8.7.1999, sag C-51/92 P, Hercules Chemicals mod Kommissionen, Sml. I, s. 4235, og den nævnte retspraksis). Kommissionen skulle således faktisk tage hensyn til bestemmelserne i retningslinjerne for bødeberegningen, når den fastsatte bødebeløbene, og især til de faktorer, der heri er angivet som bindende.
- 213 I nærværende sag fremgår det klart af den anfægtede beslutnings betragtning 156-175, at Kommissionen har anvendt den beregningsmetode, der er fastsat i retningslinjerne for bødeberegningen, hvilket den under alle omstændigheder var forpligtet til i overensstemmelse med den i den foregående præmis nævnte retspraksis. Den manglende udtrykkelige henvisning til retningslinjerne for bødeberegningen i den anfægtede beslutning findes under disse omstændigheder ikke at kunne anfægte dennes lovlighed som følge af en manglende begrundelse. En sådan henvisning ville blot have bekræftet en omstændighed, der i alle tilfælde burde have været indlysende for Mannesmann, når henses til de relevante retsregler, der er beskrevet ovenfor.
- 214 Følgelig må anbringendet om en manglende begrundelse forkastes på dette punkt.
- 215 Med hensyn til Mannesmann anbringende, der støttes på Kommissionens tidligere beslutningspraksis og den berettigede forventning, der skulle følge heraf, skal det først bemærkes, at anbringendet kan realitetsbehandles, da det, ganske vist kortfattet, blev fremført i virksomhedens stævning, nemlig i dennes punkt 74 i forbindelse med virksomhedens argumentation vedrørende spørgsmålet om overtrædelsens grovhed. Argumentationen herom i replikken må følgelig betragtes som en uddybning af dette anbringende.

- 216 Hvad herefter angår realiteten i forbindelse med nævnte argumentation skal der mindes om, at når henses til den skønsmargin, som forordning nr. 17 overlader Kommissionen (jf. herved præmis 212 ovenfor), kan Kommissionens indførelse af en ny metode for beregning af bøderne, som i visse tilfælde kan føre til en forhøjelse af bødebeløbene, dog uden dermed at overstige det ved samme forordning fastsatte maksimum, ikke betragtes som en skærpelse med tilbagevirkende kraft af bøderne, således som de retligt er fastlagt i artikel 15 i forordning nr. 17 (jf. Rettens ganske vist appellerede dom af 20.3.2002, sag T-23/99, LR af 1998 mod Kommissionen, Sml. II, s. 1705, præmis 235).
- 217 Det er følgelig ikke relevant at anføre, at Kommissionen ved beregningen af bødebeløbene efter den angivne metode i retningslinjerne for bødeberegningen kan blive foranlediget til at fastsætte højere bøder end efter dens tidligere praksis, navnlig for så vidt som der ikke systematisk er blevet taget hensyn til størrelsesforskellene mellem virksomhederne. Kommissionen har nemlig et vist skøn i forbindelse med udmålingen af bøderne, således at virksomhederne tilskyndes til at overholde konkurrencereglerne (jf. præmis 212 ovenfor og Rettens dom af 11.12.1996, sag T-49/95, Van Megen Sports mod Kommissionen, Sml. II, s. 1799, præmis 53). Det bemærkes endvidere, at den omstændighed, at Kommissionen tidligere har pålagt bøder af en bestemt størrelsesorden i tilfælde af visse typer overtrædelser, ikke kan berøve den mulighed for at forhøje dette niveau inden for de i forordning nr. 17 angivne rammer, hvis det er nødvendigt for at gennemføre Fællesskabets konkurrencepolitik (dommen i sag *Musique diffusion française* m.fl. mod Kommissionen, præmis 96 ovenfor, præmis 109; Rettens dom af 10.3.1992, sag T-12/89, *Solvay* mod Kommissionen, Sml. II, s. 907, præmis 309, og af 14.5.1998, sag T-304/94, *Europa Carton* mod Kommissionen, Sml. I, s. 869, præmis 89). For at Fællesskabets konkurrenceregler kan gennemføres effektivt, må Kommissionen tværtimod til enhver tid have mulighed for at tilpasse bødeniveauet efter konkurrencepolitikens krav (dommen i sagen *Musique diffusion française* m.fl. mod Kommissionen, præmis 109, og i sagen LR af 1998 mod Kommissionen, præmis 216 ovenfor, præmis 236 og 237).
- 218 Det følger af det anførte, at Mannesmann ikke kan påberåbe sig Kommissionens tidligere beslutningspraksis, og at det her omhandlede anbringende følgelig må forkastes.

Fastsættelsen af størrelsen af den bøde, der er pålagt sagsøgeren

- 219 Mannesmann har endvidere fremført fire hovedklagepunkter vedrørende fastsættelsen af størrelsen af den bøde, der er blevet pålagt virksomheden.

Grovheden af overtrædelsen, der er fastslået i den anfægtede beslutnings artikel 1

— Parternes argumenter

- 220 For det første bestrider sagsøgeren Kommissionens vurderinger vedrørende grovheden af overtrædelsen, der er omhandlet i den anfægtede beslutning artikel 1. Sagsøgeren minder om, at grovheden af en overtrædelse skal vurderes i lyset af dens virkninger på markedet (punkt 1 A i retningslinjerne for bødeberegningen). Selv om de omtvistede overtrædelser måtte kunne betragtes som »meget alvorlige« i de nævnte retningslinjers forstand, kritiserer Mannesmann Kommissionen for at have taget deres virkninger på markedet i betragtning som skærpende omstændigheder.
- 221 Sagsøgeren mener allerede i fornødent omfang at have påvist, at overtrædelserne i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 1 og 2 ikke forelå. Den anmoder om en nedsættelse af det bødebeløb, den er blevet pålagt, i det mindste i et omfang, der svarer til det omfang, hvori Kommissionen har ment, at den i den anfægtede beslutnings artikel 2 omhandlede overtrædelse har haft til virkning at fordreje konkurrencen.
- 222 Ved fastsættelsen af bødens grundbeløb uden hensyntagen til størrelsen af de berørte virksomheder eller den omsætning, de hver havde haft på det relevante marked, overskred Kommissionen grænserne for sit skøn. Det følger imidlertid af ret

og rimelighed og af proportionalitetsprincippet, at virksomhederne ikke må skæres over én kam, men at deres adfærd skal sanktioneres under hensyn til deres individuelle rolle eller overtrædelsens virkninger. Der bør også sikres store virksomheder en vis »fordelende retfærdighed«, således som det fremgår af loftet for bødernes størrelse på 10% af omsætningen, der er fastsat i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17.

- 223 Kommissionen har endvidere overskredet grænserne for sit skøn, da den pålagde virksomheden en særskilt bøde på grundlag af den overtrædelse, som Vallourec kritiseres for, selv om Mannesmann havde overtaget kontrollen med denne virksomhed. Kommissionen burde have pålagt Mannesmann en enkelt bøde under hensyntagen til virksomhedens datterselskab Vallourecs adfærd. Ved ikke at have gjort dette har Kommissionen tilsidesat princippet om ligebehandling og begået magtfordrejning.
- 224 Kommissionen fastholder, at aftalen, hvis formål er at sikre respekten for hjemmemarkederne inden for rammerne af Europa-Japan-klubben, naturligvis er en meget alvorlig overtrædelse (den anfægtede beslutnings betragtning 161).
- 225 For så vidt som overtrædelsen, der omhandles i artikel 2, ikke har givet anledning til pålæggelse af en særskilt bøde, er klagepunkterne vedrørende de manglende konkurrencebegrænsende virkninger af denne overtrædelse uden betydning.
- 226 Kommissionen gør endvidere gældende, at Mannesmann, Vallourec og Dalmine alle skal anses for store virksomheder (jf. Kommissionens henstilling 96/280/EF af 3.4.1996 vedrørende definitionen af små og mellemstore virksomheder (EFT L 107, s. 4)). Den absolutte overgrænse for bøderne, der er fastsat i forordning nr. 17, forpligter ikke Kommissionen til at differentiere mellem store virksomheder ved beregningen af grundbeløbet for en bøde.

227 Kommissionen minder om, at Mannesmanns overtagelse af kontrollen med Vallourec fandt sted i 1997. Under hele overtrædelsesperioden var disse to virksomheder indbyrdes uafhængige, og Kommissionen har derfor pålagt dem to særskilte bøder. Såfremt det påhvilede Kommissionen at nedsætte bødebeløbene, fordi virksomheder, der har deltaget i et kartel, har fusioneret efter opdagelsen af kartellet, ville den præventive virkning af bøderne blive klart svækket.

— Rettens bemærkninger

228 Det skal indledningsvis bemærkes, at i medfør af artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 kan Kommissionen pålægge bøder på mindst 1 000 EUR og højst 1 mio. EUR, idet sidstnævnte beløb dog kan forhøjes til 10% af omsætningen i det sidste regnskabsår i hver af de virksomheder, som har medvirket ved overtrædelsen. Ved fastsættelsen af bødens størrelse inden for disse grænser skal der ifølge den nævnte bestemmelse tages hensyn til både overtrædelsens grovhed og dens varighed.

229 Det bestemmes imidlertid ikke, i modsætning til hvad Mannesmann gør gældende, i forordning nr. 17 og fremgår heller ikke af retspraksis eller af retningslinjerne for bødeberegningen, at bødebeløbet skal fastsættes direkte i forhold til størrelsen af det berørte marked, idet denne faktor kun indgår som et relevant element blandt andre. Ifølge forordning nr. 17, således som den er fortolket i retspraksis, skal størrelsen af den bøde, der pålægges en virksomhed på grund af en overtrædelse af konkurrencereglerne, fastsættes i forhold til overtrædelsen, når denne bedømmes i sin helhed, hvorved der navnlig skal tages hensyn til dennes grovhed (jf. i denne retning Rettens dom af 6.10.1994, sag T-83/91, Tetra Pak mod Kommissionen, Sml. II. s. 755, præmis 240, og analogt dommen i sagen Deutsche Bahn mod Kommissionen, præmis 212 ovenfor, præmis 127). Som Domstolen har fastslået i præmis 120 i dommen i sagen Musique diffusion française m.fl. mod Kommissionen, præmis 96 ovenfor, skal der ved vurderingen af overtrædelsens grovhed tages hensyn til en lang række faktorer af forskellig art og betydning alt efter den pågældende overtrædelse og de særlige omstændigheder i forbindelse hermed (jf. også analogt dommen i sagen Deutsche Bahn mod Kommissionen, præmis 127).

- 230 Det bemærkes endvidere, at selv om Kommissionen ikke udtrykkeligt har henvist til retningslinjerne for bødeberegningen i den anfægtede beslutning, har den dog fastsat de bøder, som modtagerne af den anfægtede beslutning er blevet pålagt, under anvendelse af den beregningsmetode, som den har pålagt sig selv heri (jf. præmis 212 ovenfor).
- 231 Selv om Kommissionen, således som det er blevet nævnt ovenfor, har et vist skøn ved bødeudmålingen, må det fastslås, at Kommissionen ikke kan fravige de regler, som den har pålagt sig selv (jf. præmis 212 ovenfor og den deri nævnte retspraksis). Kommissionen skal således faktisk tage hensyn til bestemmelserne i retningslinjerne for bødeberegningen, når den fastsætter bødebeløbene, og især til de faktorer, der heri er angivet som bindende. Kommissionens skøn og de grænser, den har fastsat for det, afskærer imidlertid under alle omstændigheder ikke Fællesskabets retsinstanter fra at udøve deres fulde prøvelsesret.
- 232 Det bestemmes i punkt 1 A i retningslinjerne for bødeberegningen, at »ved vurderingen af overtrædelsens grovhed skal der tages hensyn til overtrædelsens art, overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet samt — når den kan måles — det berørte markeds udstrækning«. I den anfægtede beslutnings betragtning 159 anfører Kommissionen, at den netop har taget hensyn til disse tre kriterier ved vurderingen af overtrædelsens grovhed.
- 233 I den anfægtede beslutnings betragtning 161 har Kommissionen imidlertid i det væsentlige støttet sig på arten af alle virksomhedernes ulovlige adfærd som begrundelse for dens konklusion om, at overtrædelsen i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 1 er »meget alvorlig«. Den nævner i den forbindelse, at den påtalte aftale om opdeling af markederne var i grov modstrid med konkurrence-reglerne og skadede det indre markeds funktion, at forholdet var bevidst ulovligt, og

at det indførte konkurrencebegrænsende system var hemmeligt og institutiona-
liseret. I samme betragtning 161 tillagde Kommissionen det endvidere betydning, at
»de fire berørte medlemsstater [tegner] sig for størstedelen af forbruget af sømløse
OCTG-rør og ledningsrør i Fællesskabet og udgør derfor et stort geografisk
marked«.

- 234 Derimod har Kommissionen i den anfægtede beslutnings betragtning 160 fastslået,
at »overtrædelsens konkrete virkninger på markedet er [...] begrænsede«, fordi de to
specielle produkter, der er omfattet af beslutningen, dvs. OCTG-rør med
standardgevind og projektledningsrør, kun udgør 19% af Fællesskabets forbrug af
sømløse rør OCTG-rør og ledningsrør, og at de svejsede rør på grund af den
teknologiske udvikling for fremtiden kan dække en del af efterspørgslen efter
sømløse rør.
- 235 I den anfægtede beslutnings betragtning 162 har Kommissionen således — efter at
have betegnet denne overtrædelse som »meget alvorlig« på grundlag af de i
betragtning 161 opregnede faktorer — taget hensyn til, at adressaterne for den
anfægtede beslutning havde solgt de pågældende produkter i et forholdsvis
begrænset omfang i de fire berørte medlemsstater (73 mio. EUR årligt). Denne
henvisning til det berørte markeds størrelse svarer til vurderingen i den anfægtede
beslutnings betragtning 160 vedrørende overtrædelsens lille indvirkning på marke-
det. Kommissionen besluttede derfor at fastsætte det beløb, der er bestemt af
overtrædelsens grovhed, til 10 mio. EUR. Efter retningslinjerne for bødeberegningen
er der imidlertid som udgangspunkt hjemmel for et bødebeløb på »20 mio. [EUR]«
for en overtrædelse, der henføres til kategorien meget alvorlige overtrædelser.
- 236 Det skal undersøges, om Kommissionens ovenfor beskrevne fremgangsmåde er
ulovlig under hensyn til de argumenter, som Mannesmann har fremført til kritik
heraf.
- 237 Der skal først foretages en undersøgelse af Mannesmanns argument vedrørende de
påståede manglende virkninger af overtrædelsen, der er angivet i den anfægtede
beslutnings artikel 2.

- 238 I den forbindelse har Kommissionen såvel i den anfægtede beslutnings betragtning 164 som for Retten klart anført, at den ikke har pålagt et supplerende bødebeløb på grund af denne overtrædelse.
- 239 I dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, præmis 102 ovenfor, har Retten fundet, at Kommissionen ved ikke at tage hensyn til overtrædelsen i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 2 med henblik på fastsættelsen af den bøde, som de europæiske producenter er blevet pålagt, har tilsidesat det almindelige fællesskabsretlige ligebehandlingsprincip. Da Kommissionen i sagerne T-44/00, T-48/00 og T-50/00 dog ikke har nedlagt påstand om, at Retten forhøjer de bøder, der er pålagt de europæiske producenter, er det middel, der er bedst egnet til at afhjælpe den påviste forskelsbehandling, imidlertid at nedsætte det bødebeløb, der er pålagt hver af de japanske sagsøgere, frem for at forhøje de bødebeløb, som de tre europæiske sagsøgere er blevet pålagt (dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, præmis 102 ovenfor, præmis 574-579).
- 240 Eftersom den overtrædelse, der er konstateret i den anfægtede beslutnings artikel 2, ikke er blevet taget i betragtning hverken af Kommissionen eller af Retten ved beregningens af Mannesmanns bøde, er dette selskabs argumentation på dette punkt baseret på en urigtig antagelse og må derfor forkastes.
- 241 Hvad dernæst angår Mannesmanns argumenter vedrørende det forhold, at Kommissionen ifølge retningslinjerne for bødeberegningen er forpligtet til at tage hensyn til de konkrete virkninger af en overtrædelse på markedet med henblik på beregningen af bøden, må det fastslås, at dette forhold faktisk er blevet taget i betragtning i den anfægtede beslutning for så vidt angår overtrædelsen i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 1. Det må antages, at nedsættelsen af det beløb, der er fastsat på grundlag af grovheden, til 50% af det minimumsbeløb, der sædvanligvis anvendes i tilfælde af en »meget alvorlig« overtrædelse, og som er nævnt i præmis 235 ovenfor, i tilstrækkelig grad afspejler denne begrænsede indvirkning.

- 242 Der skal i den forbindelse ligeledes mindes om, at bøderne skal opfylde en afskrækkende virkning på konkurrenceområdet (jf. således punkt 1 A, fjerde afsnit, i retningslinjerne for bødeberegningen). Når henses til, at modtagerne af den anfægtede beslutning er store virksomheder, hvilket er anført i den anfægtede beslutnings betragtning 165 (jf. også præmis 243 ff. ovenfor), kunne en væsentlig større nedsættelse af det på grundlag af grovheden fastsatte beløb således have frataget bøderne deres afskrækkende virkning.
- 243 Vedrørende Mannesmanns argument om, at Kommissionen ikke var berettiget til at anse virkningerne på de relevante markeder af den overtrædelse, der er fastslået i den anfægtede beslutnings artikel 1, for en skærpende omstændighed i denne sag, skal det blot bemærkes, at Kommissionen ikke har nævnt skærpende omstændigheder i den anfægtede beslutning. Følgelig må denne argumentation forkastes.
- 244 For så vidt angår Mannesmanns argumentation om, at det påhviler Kommissionen at tage hensyn til den enkelte individuelle virksomheds størrelse samt til omfanget af dens deltagelse i overtrædelsen, når den fastsætter bødebeløbet, skal det først understreges, at henvisningen i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 til 10% af den samlede omsætning, jf. præmis 228 ovenfor, udelukkende er relevant med henblik på beregningen af den øvre grænse for den bøde, som Kommissionen kan pålægge (jf. det første afsnit i retningslinjerne for bødeberegningen, samt dommen i sagen *Musique diffusion française m.fl. mod Kommissionen*, præmis 96 ovenfor, præmis 119), og indebærer ikke, at der skal bestå et proportionalt forhold mellem den enkelte virksomheds størrelse og størrelsen af den bøde, den er blevet pålagt (jf. tillige præmis 227 ovenfor).
- 245 Det bemærkes også, at punkt 1 A, sjette afsnit, i retningslinjerne for bødeberegningen, som finder anvendelse i nærværende sag (jf. præmis 230 ovenfor), giver mulighed for »i visse tilfælde [...] at variere de bødebeløb, der fastlægges inden for

hver af de ovennævnte tre kategorier [af overtrædelser], for at tage højde for den specifikke vægt og dermed de faktiske konkurrencemæssige konsekvenser af den rolle, som hver enkelt virksomhed har spillet som led i overtrædelserne«. Ifølge dette afsnit er denne fremgangsmåde berettiget, »navnlig når der er tale om betydelige størrelsesforskelle mellem virksomheder, der har begået en overtrædelse af samme art«.

²⁴⁶ Det fremgår imidlertid af anvendelsen af udtrykket »i visse tilfælde« og af ordet »navnlig« i retningslinjerne for bødeberegningen, at en tilpasning under hensyn til virksomhedernes individuelle størrelse ikke er en systematisk fase i beregningen, som Kommissionen har pålagt sig selv, men en skønsmulighed, som den har givet sig selv i de sager, hvor den er nødvendig. Der skal i den forbindelse henvises til retspraksis, hvorefter Kommissionen råder over et vist skøn, der giver den mulighed for at bestemme, hvorvidt visse omstændigheder skal tages i betragtning eller lades ude af betragtning, når den fastsætter beløbet for de bøder, den påtænker at pålægge, hvorved der navnlig skal tages hensyn til omstændighederne i den konkrete sag (jf. i denne retning Domstolens kendelse af 25.3.1996, sag C-137/95 P, SPO m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 1611, præmis 54, og Domstolens dom af 17.7.1997, sag C-219/95 P, Ferriere Nord mod Kommissionen, Sml. I, s. 4411, præmis 32 og 33, og af 5.10.2002, forenede sager C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P og C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 8375, præmis 465; jf. ligeledes i denne retning Rettens dom af 14.5.1998, sag T-309/94, KNP BT mod Kommissionen, Sml. II, s. 1007, præmis 68).

²⁴⁷ I betragtning af ordlyden af punkt 1 A, sjette afsnit, i retningslinjerne for bødeberegningen, der er nævnt ovenfor, må Kommissionen antages at have bevaret et vist skøn med hensyn til, om det er rimeligt at variere bøderne under hensyn til den enkelte virksomheds størrelse. Det påhviler således ikke Kommissionen ved bødeudmålingen at sikre, at de endelige bødebeløb i tilfælde, hvor flere virksomheder, der er involveret i samme overtrædelse, pålægges bøder, afspejler en forskel mellem de berørte virksomheder med hensyn til deres samlede omsætning (jf. i denne retning Rettens, ganske vist appellerede dom, i sagen LR af 1998 mod Kommissionen, præmis 216 ovenfor, præmis 278, og Rettens dom af 19.3.2003, sag T-213/00, CMA CGM m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 913, præmis 385).

- 248 I den foreliggende sag har Kommissionen i den anfægtede beslutnings betragtning 165 konstateret, at alle modtagerne af den anfægtede beslutning var store virksomheder, således at der ikke af den grund var anledning til at foretage en differentiering mellem de fastsatte bødebeløb.
- 249 I den forbindelse har Kommissionen i svarskriftet uimodsagt af Mannesmann understreget, at denne ikke er en lille eller mellemstor virksomhed. Det præciseres således i henstilling 96/280, der fandt anvendelse på tidspunktet for vedtagelsen af den anfægtede beslutning, bl.a. at virksomhederne skal have mindst 250 ansatte og enten have en årsomsætning på ikke over 40 mio. EUR eller et årsregnskab på ikke over 27 mio. EUR. I Kommissionens henstilling 2003/361/EF af 6. maj 2003 om definitionen af mikrovirksomheder, små og mellemstore virksomheder (EFT L 124, s. 36) er disse to sidstnævnte tærskler blevet forhøjet og er herefter fastsat til henholdsvis 50 mio. og 43 mio. EUR.
- 250 Retten råder ikke over tal vedrørende antallet af ansatte i Mannesmann og selskabets regnskab, men det kan konstateres, at Mannesmanns omsætning i 1998, 2,321 mia. EUR (jf. den anfægtede beslutnings betragtning 13), var mere end 40 gange større end den grænse, der er fastsat i Kommissionens successive henstillinger vedrørende dette kriterium. På grundlag af de for Retten fremlagte oplysninger må det følgelig lægges til grund, at Kommissionen ikke begik nogen fejl, da den i den anfægtede beslutnings betragtning 165 konstaterede, at denne virksomhed var en stor virksomhed.
- 251 Med hensyn til Mannesmanns rolle i overtrædelsen skal det bemærkes, at virksomhedens deltagelse i aftalen om opdeling af markederne fremgår af et tilsagn, som den afgav om ikke at sælge de pågældende produkter på andre markeder. Hver producent påtog sig den samme forpligtelse, nemlig en forpligtelse ikke at sælge OCTG-rør med standardgevind og ledningsrør på hjemmemarkedet for hver af de andre medlemmer af Europa-Japan-klubben. Som det er anført ovenfor i præmis 233, har Kommissionen først og fremmest støttet sig på denne forpligtelses stærkt konkurrencestridende karakter, da den fastslog den »meget alvorlige« karakter af overtrædelsen i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 1.

- 252 Idet Mannesmann er det eneste tyske medlem af Europa-Japan-klubben, må det konstateres, at virksomhedens tilstedeværelse var tilstrækkelig til at udvide den konkurrencestridige aftales geografiske anvendelsesområde til territoriet for en medlemsstat i Fællesskaberne. I kraft af Mannesmanns tilsagn om ikke at sælge sine rør på markedet for de tre andre medlemsstater i Fællesskabet, der deltog i aftalen, bidrog virksomheden ligeledes til at begrænse den aktuelle eller potentielle konkurrence på disse andre markeder. Som følge af sin tilstedeværelse på møderne i den nævnte klub tilsluttede virksomheden sig i princippet indholdet af den konkurrencebegrænsende aftale, der var blevet indgået herunder, eller den gav i det mindste de andre deltagere anledning til at tro, at den tilsluttede sig den. Det fremgår imidlertid af sagens akter, navnlig af de tal, der er gengivet i oversigten i den anfægtede beslutnings betragtning 68, at den markedsopdeling, der var fastlagt af kartellet, blev anvendt i praksis, i det mindste i et vist omfang, og at kartellet nødvendigvis havde en reel virkning på konkurrencevilkårene på markederne i Fællesskabet. Det må følgelig fastslås, at Mannesmanns medvirken i overtrædelsen har haft en ikke ubetydelig indvirkning på Fællesskabets marked.
- 253 Idet Kommissionen således i den anfægtede beslutning har anført, at de fire japanske virksomheder var store virksomheder (jf. præmis 248 ovenfor), og idet den generelt har taget hensyn til, at overtrædelsen havde en relativ begrænset virkning på de relevante markeder (jf. præmis 235 og 241 ovenfor), er Mannesmanns argumentation ikke tilstrækkelig til at påvise, at Kommissionen har overskredet grænserne for sit skøn i denne sag, fordi den ikke har anvendt punkt 1 A, sjette afsnit, i retningslinjerne for bødeberegningen.
- 254 Hvad endelig angår Mannesmanns argument om, at der blev pålagt virksomheden og Vallourec to særskilte bøder, selv om deres aktiviteter med fremstilling af rør blev fusioneret i 1997 (jf. den anfægtede beslutnings betragtning 12 og 15), skal det bemærkes, at det som udgangspunkt er den fysiske eller juridiske person, der ledte den pågældende virksomhed på det tidspunkt, hvor overtrædelsen af Fællesskabets konkurrenceregler blev begået, der er ansvarlig for overtrædelsen, selv om det på tidspunktet for vedtagelsen af den beslutning, hvorved overtrædelsen blev fastslået, var en anden person, der havde ansvaret for virksomhedens drift (dommen i sagen Krupp Thyssen Stainless og Acciai speciali Terni mod Kommissionen, præmis 210

ovenfor, præmis 57). Dette er dog ikke tilfældet, såfremt den person, der nu har ansvaret for virksomhedens drift, har erklæret at være villig til at blive holdt ansvarlig for de forhold, der lægges hans forgænger til last (dommen i sagen Krupp Thyssen Stainless og Acciai speciali Terni mod Kommissionen, præmis 62).

255 Det må fastslås, at i den foreliggende sag er Mannesmann den juridiske person, der ledte en virksomhed, som havde medvirket i overtrædelsen i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 1 i den periode, hvorunder overtrædelsen varede, og at Vallourec er den juridiske person, der på samme tidspunkt ledte en anden virksomhed, der var uafhængig af den førstnævnte, og som havde medvirket i den samme overtrædelse. Det fremgår på ingen måde af akterne i sagen, at Mannesmann, Vallourec eller et af deres datterselskaber har afgivet en ansvars-erklæring i denne sag. Under alle omstændigheder kan det ikke på grundlag af den i den foregående præmis beskrevne regel antages, at der i den situation, hvor den, der afgiver erklæringen, også selvstændigt har medvirket i overtrædelsen, skal pålægges denne en enkelt bøde, hvis beløb skulle sættes lavere end summen af de to bøder, som selvstændige virksomheder ville være blevet pålagt.

256 Det fremgår i det hele af det ovenfor anførte, at Mannesmanns argumenter, der er sammenfattet i det foregående, ikke kan begrunde en nedsættelse af virksomhedens bøde i denne sag.

Varigheden

— Parternes argumenter

257 Mannesmann anfægter Kommissionens vurdering af overtrædelsens varighed. Selv om møderne i Europa-Japan-klubben begyndte i 1977 og ophørte i 1995, er der lagt en overtrædelsesperiode til grund på kun fem år (fra 1990-1995), hvilket skyldes de frivillige aftaler om eksportbegrænsning, der var indgået mellem Kommissionen og

de japanske myndigheder (den anfægtede beslutnings betragtning 108). Mannesmann kritiserer Kommissionen for ikke at have taget hensyn til forlængelsen af selvbegrænsningsaftalerne indtil den 31. december 1990 i medfør af aftalen af 28. december 1989 mellem Kommissionen og det japanske Ministerium for Industri og Udenrigshandel. Efter Mannesmanns opfattelse følger det heraf, at grundbeløbet for den bøde, virksomheden er blevet pålagt, der blev fastsat til 10 mio. EUR, kun kunne forhøjes med 40% (10% pr. år) som følge af overtrædelsens varighed. Overtrædelsens varighed begrundede således kun en forhøjelse af grundbeløbet med 4 mio. EUR. Mannesmann anmoder følgelig Retten om at nedsætte bødebøbet med 1 mio. EUR.

258 Kommissionen tilbageviser disse klagepunkter, som den anser for ugrundede. Således har sagsøgeren ikke ført noget som helst bevis for sin påstand om, at selvbegrænsningsaftalerne, der var indgået med den japanske regering, varede indtil den 31. december 1990.

— Rettens bemærkninger

259 Det skal indledningsvis bemærkes, at Kommissionen i den anfægtede beslutnings betragtning 108 har anført, at den kunne have fastslået, at overtrædelsen forelå fra 1977, men at den valgte ikke at gøre det, fordi selvbegrænsningsaftalerne fandtes. I den anfægtede beslutnings artikel 1 har den således lagt til grund, at overtrædelsen først bestod fra 1990. Det må konstateres, at denne fremgangsmåde udgør en indrømmelse fra Kommissionen til den anfægtede beslutnings adressater.

260 Det skal bemærkes, at ingen af parterne for Retten har gjort gældende, at denne indrømmelse bør anfægtes i den foreliggende sag. Følgelig skal Rettens undersøgelse i denne sag ikke vedrøre lovligheden eller rimeligheden af den nævnte indrømmelse, men udelukkende spørgsmålet om, hvorvidt Kommissionen, efter at den udtryk-

keligt havde givet den i betragtningerne til den anfægtede beslutning, har anvendt den korrekt i dennes sag. Der skal i den forbindelse mindes om, at det påhviler Kommissionen at fremlægge nøjagtige og samstemmende beviser, der kan støtte en fast overbevisning om, at overtrædelsen er blevet begået, da bevisbyrden for, at overtrædelsen foreligger, og dermed for dens varighed, påhviler Kommissionen (Domstolens dom af 28.3.1984, forenede sager 29/83 og 30/83, CRAM og Rheinzink mod Kommissionen, Sml. s. 1679, præmis 20, af 31.3.1993, forenede sager C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 og C-125/85-C-129/85, Ahlström Osakeyhtiö m.fl. mod Kommissionen, »Cellulose II-dommen«, Sml. I, s. 1307, præmis 127; Rettens dom af 10.3.1992, forenede sager T-68/89, T-77/89 og T-78/89, SIV m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1403, præmis 193-195, 198-202, 205-210, 220-232, 249, 250 og 322-328, og af 6.7.2000, sag T-62/98, Volkswagen mod Kommissionen, Sml. II, s. 2707, præmis 43 og 72).

261 I forbindelse med den ovenfor beskrevne indrømmelse var det påståede udløb af selvbegrænsningsaftalerne således det afgørende kriterium i forbindelse med bedømmelsen af, om overtrædelsen skulle antages at have foreligget i 1990. Da der er tale om aftaler indgået på internationalt plan mellem den japanske regering, som var repræsenteret ved Ministeriet for Industri og Udenrigshandel og Industri, og Fællesskabet, der var repræsenteret ved Kommissionen, må det herefter fastslås, at Kommissionen i overensstemmelse med princippet om god forvaltning burde have opbevaret dokumenterne, der bekræftede, hvornår de nævnte aftaler udløb. Følgelig burde den have været i stand til at fremlægge disse dokumenter for Retten. Imidlertid har Kommissionen for Retten forklaret, at den havde gennemført sine arkiver, men at den ikke kunne fremlægge dokumenter, der viser ophørsdatoen for disse aftaler.

262 Selv om en sagsøger i almindelighed ikke kan overføre bevisbyrden på sagsøgte ved at påberåbe sig omstændigheder, som denne ikke er i stand til at bevise, kan bevisbyrdebegrebet i denne sag ikke anvendes til fordel for Kommissionen for så vidt angår udløbsdatoen for de internationale aftaler, den har indgået. Det uforklarlige forhold, at Kommissionen ikke er i stand til at fremlægge beviser vedrørende en omstændighed, der berører den direkte, fratager Retten muligheden for at træffe afgørelse med fuldt kendskab til sagen for så vidt angår ophørsdatoen for de nævnte

aftaler. Det ville være i strid med princippet om god retspleje at lade følgerne af denne brist fra Kommissionens side blive båret af virksomhederne, der var adressater for den anfægtede beslutning, og som til forskel fra den sagsøgte institution ikke var i stand til at føre det bevis, der mangler.

263 De må under disse omstændigheder helt undtagelsesvis antages, at det påhvilede Kommissionen at føre beviset for dette ophør. Det må herved konstateres, at Kommissionen ikke har fremlagt bevis for, hvornår selvbegrænsningsaftalerne udløb, det være sig i den anfægtede beslutning eller for Retten.

264 Under alle omstændigheder har de japanske sagsøgere fremlagt beviser, der dokumenterer forlængelsen af selvbegrænsningsaftalerne indtil den 31. december 1990, i det mindste fra japansk side, hvilket bestyrker sagsøgerens opfattelse i den foreliggende sag (dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, præmis 102 ovenfor, præmis 345). Det bemærkes, at Retten i forenede sager, hvor alle parterne har haft lejlighed til at gennemgå samtlige sagsakter, ex officio kan tage hensyn til beviser, der foreligger i sagsakterne i de parallelle sager (jf. i denne retning Rettens dom af 13.12.1990, sag T-113/89, Nefarma og Bond van Groothandelaren in het Farmaceutische Bedrijf mod Kommissionen, Sml. II, s. 797, præmis 1, og sag T-116/89, Prodifarma m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 843, præmis 1). I det foreliggende tilfælde skal Retten træffe afgørelse i sager, der er blevet forenet med henblik på den mundtlige forhandling, og hvis genstand er den samme beslutning, hvorved en overtrædelse er fastslået, og i hvilke alle sagsøgerne har nedlagt påstand om omgørelse af størrelsen af de bøder, som de er blevet pålagt at betale. I nærværende sag har Retten således ubestrideligt kendskab til de beviser, der er fremlagt af de fire japanske sagsøgere.

265 Det skal i øvrigt bemærkes, at Mannesmann for Retten ikke alene har nedlagt påstand om annullation af den anfægtede beslutning, for så vidt angår varigheden af den overtrædelse, der er fastslået i den anfægtede beslutnings artikel 1, men derudover har nedlagt påstand om, at Retten i forbindelse med udøvelsen af den fulde prøvelsesret, som den i overensstemmelse med artikel 229 EF er tillagt ved

artikel 17 i forordning nr. 17, nedsætter størrelsen af virksomhedens bøde for at tage hensyn til denne nedsatte varighed. Som følge af denne fulde prøvelsesret skal Retten, når den omgør den anfægtede retsakt, idet den ændrer de af Kommissionen pålagte bødebeløb, tage hensyn til alle de relevante faktiske omstændigheder (dommen i sagen Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen, præmis 246 ovenfor, præmis 692). Under disse omstændigheder ville det ikke være korrekt, såfremt Retten foretog en isoleret bedømmelse af situationen for hver enkelt af sagsøgerne under de konkrete omstændigheder i sagen, idet den blot tog de faktiske forhold i betragtning, som de har valgt at fremføre til støtte for deres sag, og undlod at tage hensyn til de forhold, som andre sagsøgere eller Kommissionen har kunnet gøre gældende.

266 I øvrigt har hverken Mannesmann eller så meget mindre Kommissionen hævdet, at selvbegrænsningsaftalerne stadig var gældende i 1991.

267 Under disse omstændigheder må selvbegrænsningsaftalerne, der var indgået mellem Kommissionen og de japanske myndigheder, med henblik på den foreliggende sag antages at være forblevet i kraft indtil slutningen af 1990.

268 Det følger af det ovenfor anførte, at i lyset af den indrømmelse, som Kommissionen har givet i den anfægtede beslutning, skal varigheden af den overtrædelse, der er fastslået i den anfægtede beslutnings artikel 1, nedsættes med et år. Følgelig skal den anfægtede beslutnings artikel 1 annulleres, i det omfang det heri antages, at den overtrædelse, der er lagt Mannesmann til last, forelå før den 1. januar 1991.

269 For så vidt angår spørgsmålet om, på hvilken dato overtrædelsen udløb, skal det bemærkes, at Kommissionen i retsmødet som svar på et spørgsmål fra Retten præciserede, at året 1995 ikke blev taget i betragtning i den anfægtede beslutning med henblik på beregningen af bødebeløbene. Denne vurdering har Mannesmann ikke anfægtet for Retten for så vidt angår overtrædelsens ophør.

- 270 Det følger af det ovenfor anførte, at den varighed, der skal lægges til grund for overtrædelsen, der omhandles i den anfægtede beslutnings artikel 1, er fire år; nemlig fra den 1. januar 1991 til den 1. januar 1995. Der skal følgelig foretages en nedsættelse af den bøde, som Mannesmann er blevet pålagt, for at tage hensyn til denne omstændighed.

De påståede formildende omstændigheder

— Parternes argumenter

- 271 Mannesmann kritiserer Kommissionen for ikke at have taget hensyn til visse formildende omstændigheder, der begrundede en nedsættelse af bødebeløbet. Kommissionen tog ganske vist krisen i jern- og stålindustrien i betragtning som en formildende omstændighed og nedsatte på dette grundlag bøden med 10%. Andre omstændigheder begrundede imidlertid en nedsættelse af bøden i større omfang. Mannesmann henviser navnlig til, at den i den anfægtede beslutnings artikel 1 omhandlede aftale forblev virkningsløs. Virksomheden minder endvidere om, at den bragte de påtalte former for adfærd til ophør allerede ved Kommissionens første indgreb. Endelig bemærker Mannesmann, at virksomheden samarbejdede under den af Kommissionen gennemførte undersøgelse.

- 272 Kommissionen afviser disse anbringender. Klagepunkter, der støttes på de manglende virkninger af den omtvistede aftale, kan efter dens opfattelse i det højeste vedrøre den leveringskontrakt, som virksomheden indgik med Corus, og som omhandles i den anfægtede beslutnings artikel 2. Da der ikke er blevet pålagt nogen bøde på grundlag af denne artikel, er spørgsmålet om de formildende omstændigheder uden enhver relevans. I øvrigt er Mannesmanns anbringender vedrørende virksomhedens samarbejde ikke tilstrækkeligt underbygget.

— Rettens bemærkninger

- 273 Der skal indledningsvis mindes om, at Kommissionen i denne sag nedsatte bøden med 10% af hensyn til en formildende omstændighed, nemlig den krisesituation, som jern- og stålindustrien var ramt af på tidspunktet for de faktiske omstændigheder.
- 274 Der skal endvidere mindes om, at Kommissionen skal overholde indholdet af sine egne retningslinjer, når den fastsætter bødebeløbene. Det angives imidlertid ikke i retningslinjerne for bødeberegningen, at Kommissionen altid skal tage særskilt hensyn til hver af de formildende omstændigheder, der opregnes i disse retningslinjers punkt 3. Det nævnte punkt 3, der har overskriften »Formildende omstændigheder«, bestemmer således, at »grundbeløbet nedsættes i tilfælde af formildende omstændigheder, f.eks.: [...]«. Selv om de omstændigheder, der er opregnet på listen i retningslinjernes punkt 3, utvivlsomt er blandt dem, der kan tages i betragtning af Kommissionen i et konkret tilfælde, kan den ikke anses for at være forpligtet til automatisk at give en yderligere nedsættelse på dette grundlag, fordi en virksomhed fremlægger oplysninger, der tyder på, at en af disse omstændigheder foreligger. Spørgsmålet om, hvorvidt en eventuel nedsættelse af bøden er rimelig på grund af formildende omstændigheder, skal nemlig bedømmes ud fra en samlet betragtning under hensyntagen til samtlige relevante omstændigheder.
- 275 Der skal således i denne sammenhæng henvises til retspraksis fra tiden før vedtagelsen af retningslinjerne, hvorefter Kommissionen råder over et vist skøn, således at den kan beslutte, hvorvidt visse forhold skal tages i betragtning eller lades ude af betragtning, når den fastsætter størrelsen af de bøder, som den vil pålægge, navnlig under hensyntagen til omstændighederne i den konkrete sag (jf. i denne retning kendelsen i sagen SPO m.fl. mod Kommissionen, præmis 246 ovenfor, præmis 54, og dommen i sagen Ferriere Nord mod Kommissionen, præmis 246 ovenfor, præmis 32 og 33, samt dommen i sagen Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen, præmis 246 ovenfor, præmis 465; jf. ligeledes i denne retning dommen i sagen KNP BT mod Kommissionen, præmis 246 ovenfor, præmis 68). For så vidt som retningslinjerne ikke indeholder bindende angivelser vedrørende de formildende omstændigheder, der kan tages i betragtning, må Kommissionen følgelig antages at have bevaret et vist skøn, således at den samlet kan bedømme betydningen af en eventuel nedsættelse af bødebeløbene som følge af formildende omstændigheder.

- 276 Hvad angår Mannesmanns argumentation om, at aftalen om opdeling af markederne, der er omhandlet i den anfægtede beslutnings artikel 1, forblev virkningsløs, skal det under alle omstændigheder bemærkes, at dette, således som det er fastslået ovenfor, ikke er tilfældet i denne sag. Tværtimod blev den markedsopdeling, der var fastlagt af det omtvistede kartel, anvendt i praksis, i det mindste i et vist omfang, og kartellet har nødvendigvis haft en reel indvirkning på konkurrencevilkårene på markederne i Fællesskabet (jf. præmis 251 ff. ovenfor). Der skal i den forbindelse endvidere mindes om, at udmålingen af det beløb, der blev fastsat under hensyn til grovheden, til 50% af det minimumsbeløb, der sædvanligvis anvendes i tilfælde af en »meget alvorlig« overtrædelse, og som er nævnt i præmis 235 ovenfor, i rimeligt omfang tager højde for den omstændighed, som Kommissionen selv har anerkendt, at denne indvirkning var begrænset (jf. også præmis 241 ovenfor).
- 277 Herefter må retningslinjernes punkt 3, andet led, fortolkes således, at Kommissionen ikke er forpligtet til at anerkende, at der foreligger en formildende omstændighed, fordi et kartel ikke er blevet gennemført, medmindre virksomheden, der påberåber sig denne omstændighed, kan bevise, at den klart og virkningsfuldt har modsat sig gennemførelsen af dette kartel, således at den har forstyrret selve dettes funktion, og at den ikke tilsyneladende har tilsluttet sig aftalen og dermed tilskyndet andre virksomheder til at gennemføre det pågældende kartel. Det forhold, at en virksomhed, der bevisligt har deltaget i en samordning med sine konkurrenter om at opdele markederne, ikke har udvist en adfærd på markedet, der svarer til den, der blev aftalt med konkurrenterne, skal nemlig ikke nødvendigvis tages i betragtning som en formildende omstændighed ved bødeudmålingen (Rettens dom af 14.5.1998, sag T-327/94, SCA Holding mod Kommissionen, Sml. II, s. 1373, præmis 142).
- 278 Som Retten anførte i Cement-dommen, præmis 42 ovenfor (præmis 1389), bevarer en virksomhed, der ikke tager afstand fra resultaterne af et møde, den har deltaget i, principielt »det fulde ansvar for dens deltagelse i kartellet«. Det ville være for let for virksomhederne at mindske risikoen for at skulle betale en stor bøde, hvis de kunne få gavn af et ulovligt kartel og derefter opnå en nedsættelse af bøden med den begrundelse, at de kun havde spillet en begrænset rolle i gennemførelsen af

overtrædelsen, selv om de ved deres holdning tilskyndede andre virksomheder til at udvise en adfærd, der var til større skade for konkurrencen.

279 Det følger af det anførte, at selv om Mannesmann og/eller visse andre medlemmer af Europa-Japan-klubben ikke fuldt ud overholdt aftalen om opdeling af markederne, begrundet dette ikke en anvendelse af retningslinjernes punkt 3, andet led, med henblik på at nedsætte bøden på grund af en formildende omstændighed i denne sag.

280 For så vidt angår argumentet om, at overtrædelsen øjeblikkeligt blev indstillet, bemærkes, at det forhold, at »en virksomhed har bragt overtrædelsen til ophør straks efter Kommissionens første indgreb«, som er nævnt i retningslinjernes punkt 3, logisk kun kan udgøre en formildende omstændighed, hvis der er grundlag for at antage, at de pågældende virksomheder blev tilskyndet til at indstille deres konkurrencestridige adfærd på grund af disse indgreb. Det fremgår således, at formålet med denne bestemmelse er at tilskynde virksomhederne til at indstille deres konkurrencestridige adfærd øjeblikkeligt, når Kommissionen iværksætter en undersøgelse heraf.

281 Det fremgår navnlig af det anførte, at der ikke kan foretages en nedsættelse af bødebeløbet i medfør af retningslinjernes punkt 3, som vedrører det forhold, at overtrædelsen bringes til ophør straks efter de første kontrolundersøgelser, i den situation, hvor overtrædelsen allerede var ophørt før datoen for Kommissionens første indgreb, eller i den situation, hvor virksomhederne allerede før denne dato endeligt havde besluttet at bringe den til ophør. Det bemærkes således, at selv om det klart er ønskeligt, at virksomheder ophører med en ulovlig adfærd, før det er nødvendigt for Kommissionen at gribe ind, følger det af ordlyden af retningslinjernes punkt 3, at dette vedrører den situation, hvor virksomhederne reagerer positivt på et sådant indgreb og ophører med deres eventuelle konkurrencestridige adfærd, idet formålet er at skabe en tilskyndelse til, at virksomhederne reagerer på denne måde. Anvendelsen af denne bestemmelse til fordel for en virksomhed — af Kommissionen som led i udøvelsen af dens skøn eller af Retten som led i udøvelsen

af dens fulde prøvelsesret — vil være særlig rimelig i en situation, hvor den pågældende adfærds konkurrencestridige karakter ikke er klar. Omvendt vil det i princippet være mindre passende at anvende den i en situation, hvor adfærden klart er i strid med konkurrencereglerne, forudsat at den er påvist. Det må konstateres, at i den foreliggende sag er der ingen tvivl om den konkurrencestridige karakter af aftalen om markedsopdeling, der er påtalt i den anfægtede beslutnings artikel 1.

282 I øvrigt ville anvendelsen af en nedsættelse under de omstændigheder, der er beskrevet i det første punktum i den foregående præmis, betyde, at der to gange blev taget hensyn til varigheden af overtrædelserne ved bødemålingen som foreskrevet i retningslinjerne. Denne hensyntagen til varigheden har netop til formål at straffe de virksomheder strengere, der overtræder konkurrencereglerne i en længere periode end dem, hvis overtrædelser er kortvarige. Såfremt et bødebeløb blev nedsat med den begrundelse, at en virksomhed bragte sin ulovlige adfærd til ophør før Kommissionens første kontrolundersøgelser, ville virkningen heraf være at begunstige de ansvarlige for de kortvarige overtrædelser endnu en gang.

283 Det bemærkes herved, at Retten i dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, præmis 102 ovenfor, i lyset af de anbringender og argumenter, som sagsøgerne havde fremført i disse sager, fandt, at overtrædelserne ikke kunne antages at foreligge for deres vedkommende efter den 1. juli 1994, da der ikke forelå noget bevis for, at der i efteråret 1994 blev afholdt et møde i Japan i Europa-Japan-klubben i overensstemmelse med den hidtil fulgte praksis. Det følger af denne omstændighed, at overtrædelserne sandsynligvis var ophørt — eller at den i hvert fald var ved at ophøre — på det tidspunkt, hvor Kommissionen foretog kontrolundersøgelserne den 1. og den 2. december 1994.

284 Den omstændighed, at de ulovlige former for adfærd, der udgør overtrædelserne i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 1, ikke fortsatte efter datoen for Kommissionens første undersøgelser, begrunder følgelig ikke en nedsættelse af den bøde, der er pålagt Mannesmann, under omstændighederne i denne sag.

285 Hvad endelig angår Mannesmanns argument om, at virksomhedens samarbejde burde være taget i betragtning som en formildende omstændighed, bemærkes, at det vil blive behandlet i præmis 307 ff. nedenfor i forbindelse med anbringendet, der støttes på samarbejdsmeddelelsen.

286 I lyset af det ovenfor anførte i det hele samt henset til, at Kommissionen allerede har nedsat bøderne i sagen for at tage hensyn til den formildende omstændighed, der vedrører den økonomiske krisesituation inden for stålørsektoren (jf. den anfægtede beslutnings betragtning 168 og 169), må alle Mannesmanns klagepunkter, der støttes på den manglende yderligere nedsættelse på grund af andre, angiveligt formildende omstændigheder, forkastes.

Mannesmanns påståede samarbejde

— Parternes argumenter

287 Ifølge Mannesmann har Kommissionen ikke overholdt samarbejdsmeddelelsen. Den gør gældende, at Kommissionen har tilsidesat ligebehandlingsprincippet i forhold til virksomheden.

288 For det første mener Mannesmann at være blevet behandlet diskriminerende i forhold til Vallourec. Ligesom denne sidstnævnte virksomhed besvarede sagsøgeren Kommissionens anmodninger om oplysninger. Den ydede Kommissionen en værdifuld bistand under undersøgelsen (den anfægtede beslutnings betragtning 62, 67, 72 og 170), især takket være Bechers erklæringer. Lige som Vallourec har Mannesmann heller ikke bestridt, at de faktiske omstændigheder, der blev lagt virksomheden til last, forelå (den anfægtede beslutnings betragtning 174).

- 289 Mannesmann minder om, at Vallourec ikke meddelte Kommissionen oplysninger på sit eget initiativ, men var den første virksomhed, som var genstand for undersøgelser, nemlig i september 1996. Kommissionen foretog undersøgelser hos Mannesmann i april 1997. Selv om det kronologisk set er rigtigt, at de første oplysninger, som Kommissionen har kunnet råde over, stammede fra Vallourec, er det dog en kendsgerning, at denne omstændighed udelukkende beror på den af Kommissionen valgte rækkefølge for gennemførelsen af dens undersøgelser af de pågældende virksomheder. På grundlag af et sådant frit truffet valg kan Kommissionen ikke drage konsekvenser, der er til skade for de virksomheder, der er bundet heraf, i dette tilfælde Mannesmann.
- 290 Mannesmann har fremsat en tilsvarende kritik med hensyn til behandlingen af Dalmine (den anfægtede beslutnings betragtning 172). Selv om Mannesmann samarbejdede i undersøgelsen i et omfang, der svarede til Dalmines samarbejde, nedsatte Kommissionen sidstnævnte virksomheds bøde med 20%. Kommissionen kan ikke retfærdiggøre en sådan forskelsbehandling med, at Mannesmann anlagde sag til prøvelse af en beslutning, som Kommissionen havde truffet i medfør af artikel 11, stk. 5, i forordning nr. 17. Dalmine anlagde nemlig en lignende sag, som Retten afviste som åbenbart uegnet til realitetsbehandling. Under alle omstændigheder må Kommissionen ikke drage nogen som helst konsekvens af den lovlige udnyttelse af virksomhedens grundlæggende ret til rettergang.
- 291 Kommissionen har anført, at den foretog en undersøgelse i Mannesmanns lokaler den 1. og den 2. december 1994. Klagepunkterne vedrørende den diskriminerende behandling i forhold til Vallourec er følgelig genstandslose.
- 292 Vallourecs holdning kan ikke sammenlignes med Mannesmanns holdning. Vallourec var den eneste virksomhed, der meddelte væsentlige oplysninger om kartellets eksistens og indhold. Disse oplysninger lettede Kommissionens opgave med hensyn til konstateringen af overtrædelserne. Vallourec har ikke bestridt rigtigheden af de faktiske omstændigheder. Virksomheden opnåede derfor en bødenedsættelse på 40%.

293 Mannesmann samarbejdede derimod ikke i undersøgelsen. Bechers erklæringer blev afgivet i forbindelse med en undersøgelse, som Kommissionen gennemførte i Mannesmanns lokaler, som svar på spørgsmål, som han blev stillet, og de bekræftede blot, hvad der allerede var fastslået. Under hele undersøgelsen har Mannesmann indtaget en tvetydig holdning. Selv om virksomheden ikke har bestridt de faktiske omstændigheder, har den ikke givet klart udtryk for sin stilling (den anfægtede beslutnings betragtning 174). Den har endvidere afslået at meddele visse oplysninger, den var blevet anmodet om med hjemmel i artikel 11, stk. 5, i forordning nr. 17. Af disse grunde opnåede den ikke en bødenedsættelse på 20% på samme grundlag som Dalmine.

294 Den omstændighed, at en virksomhed er passiv, gør det i den forbindelse ikke berettiget at nedsætte bødebeløbet i medfør af samarbejdsmeddelelsen. I henhold til denne meddelelse er det således en betingelse for at opnå en nedsættelse af bødebeløbet, at en virksomhed meddeler Kommissionen, at den ikke vil bestride de faktiske omstændigheder efter at have gjort sig bekendt med klagepunkterne (jf. punkt D 2 i samarbejdsmeddelelsen og dommen i sagen Mayr-Melnhof mod Kommissionen, præmis 208 ovenfor, præmis 309).

— Rettens bemærkninger

295 Det følger af fast retspraksis, at Kommissionen i forbindelse med bedømmelsen af virksomhedernes samarbejde ikke må se bort fra ligebehandlingsprincippet, som hører til fællesskabsrettens grundlæggende principper, og som efter fast retspraksis er tilsidesat, såfremt ensartede situationer behandles forskelligt, eller forskellige situationer behandles ens, medmindre en sådan behandling er objektivt begrundet (dommen i sagen Krupp Thyssen Stainless og Acciai speciali Terni mod Kommissionen, præmis 210 ovenfor, præmis 237 og den deri nævnte retspraksis).

- 296 Der skal endvidere mindes om, at for at en virksomheds adfærd kan begrunde en bødenedsættelse på grund af samarbejde, skal den lette Kommissionens opgave med hensyn til konstatering og bekæmpelse af overtrædelser af Fællesskabets konkurrenceregler (dommen i sagen Mayr-Melnhof mod Kommissionen, præmis 208 ovenfor, præmis 309 og den deri nævnte retspraksis).
- 297 Det bemærkes for så vidt angår den foreliggende sag, at Verlucas erklæringer, som han afgav i sin egenskab af Vallourecs repræsentant som svar på de spørgsmål, Kommissionen havde stillet dette selskab, er de afgørende beviser i sagsakterne i denne sag.
- 298 Det bemærkes ganske vist, at for så vidt som virksomheder, på samme trin af den administrative procedure og under lignende omstændigheder, forsyner Kommissionen med sammenlignelige oplysninger vedrørende de forhold, som de kritiseres for, må omfanget af deres samarbejde betragtes som sammenligneligt (jf. analogt dommen i sagen Krupp Thyssen Stainless og Acciai speciali Terni mod Kommissionen, præmis 210 ovenfor, præmis 243 og 245).
- 299 Selv om Mannesmanns besvarelser af spørgsmålene, navnlig Bechers erklæring, der omtales i den anfægtede beslutnings betragtning 63, var til en vis hjælp for Kommissionen, bekræfter de imidlertid blot og på en mindre præcis og udtrykkelig måde nogle af de oplysninger, der allerede var givet af Vallourec i form af Verlucas erklæringer. Verluca oplyste navnlig, at hvert medlem af Europa-Japan-klubben var forpligtet til at respektere hjemmemarkedet for hvert af de andre medlemmer af denne klub, og han præciserede, at Det Forenede Kongeriges offshore-marked havde en særlig status, idet det var »delvist beskyttet«. Han gav endvidere nærmere oplysninger om markedsopdelingsaftalens varighed og virkemåde.

- 300 Det må fastslås, at Verluca ikke nøjedes med at besvare de spørgsmål, som Kommissionen stillede i forbindelse med den første kontrolundersøgelse hos Vallourec i september 1996 vedrørende Europa-Japan-klubbens funktion og de grundlæggende regler. Når Verlucas erklæringer bedømmes i deres helhed, er de således udtryk for et virkeligt ønske om at samarbejde effektivt i forbindelse med den af Kommissionen gennemførte undersøgelse. For så vidt angår de grundlæggende regler erklærede Becher derimod udelukkende, at de japanske producenter var udelukket fra de europæiske markeder og de europæiske producenter fra de japanske markeder uden at meddele nærmere oplysninger herom.
- 301 Det bemærkes, at Bechers erklæring udelukkende var til hjælp, for så vidt som den i et vist omfang bestyrker Verlucas erklæringer, som Kommissionen allerede var i besiddelse af, og at denne erklæring følgelig ikke lettede Kommissionens opgave på en måde, der var væsentlig og dermed tilstrækkelig til at begrunde en nedsættelse af bødebeløbet på grund af samarbejde.
- 302 De oplysninger, som Mannesmann meddelte Kommissionen før fremsendelsen af meddelelsen af klagepunkter, findes herefter ikke at kunne sammenlignes med dem, som Vallourec meddelte. Under alle omstændigheder er disse oplysninger ikke tilstrækkelige til at begrunde en nedsættelse af størrelsen af den pålagte bøde med hjemmel i samarbejdsmeddelelsen.
- 303 For så vidt angår den af Mannesmann påberåbte sammenligning med Dalmines samarbejde skal det bemærkes, at en virksomhed for at kunne opnå en nedsættelse af bødebeløbet, fordi den ikke bestrider de faktiske omstændigheder, i overensstemmelse med punkt D 2 i samarbejdsmeddelelsen udtrykkeligt skal underrette Kommissionen om, at den ikke vil bestride rigtigheden af de faktiske omstændigheder, efter at den har gjort sig bekendt med meddelelsen af klagepunkter (dommen i sagen Mayr-Melnhof mod Kommissionen, præmis 208 ovenfor, præmis 309). Foreligger en sådan udtrykkelig erklæring ikke, kan en virksomheds blotte passivitet ikke anses for at lette Kommissionens opgave, da det påhviler denne at bevise eksistensen af alle de faktiske omstændigheder i sin endelige beslutning, uden at den med henblik herpå kan henvise til en erklæring fra virksomheden.

304 Det bemærkes i denne forbindelse, at Dalmine opnåede en nedsættelse på 20%, netop fordi den meddelte Kommissionen, at den ikke bestred de faktiske forhold, som Kommissionen havde lagt til grund for sine klagepunkter (den anfægtede beslutnings betragtning 172 og 173). Den omstændighed, der er nævnt i den anfægtede beslutnings betragtning 5, nemlig at Dalmine afslog at besvare visse spørgsmål, som Kommissionen havde stillet før fremsendelsen af meddelelsen af klagepunkter, er uden betydning i den foreliggende sammenhæng, eftersom det fremgår af punkt D i samarbejdsmeddelelsen, at den omstændighed, at en erklæring om, at rigtigheden af de faktiske omstændigheder ikke bestrides, afgives efter fremsendelsen af meddelelsen af klagepunkter, selvstændigt begrunder en nedsættelse af bøden, uanset hvorledes virksomheden forholdt sig før fremsendelsen af den nævnte meddelelse.

305 Kommissionen har i den anfægtede beslutnings betragtning 174 anført, at Mannesmann derimod aldrig har givet klart udtryk for sin stilling på dette punkt. Selv om Mannesmann understreger, at virksomheden ikke har bestridt de faktiske omstændigheder som fremlagt i meddelelsen af klagepunkter, har den heller ikke hævdet, at den udtrykkeligt har meddelt Kommissionen, at den ikke bestred deres rigtighed.

306 Det må under disse omstændigheder fastslås, at Mannesmanns argumentation ikke begrunder en anvendelse af samarbejdsmeddelelsens punkt D 2, andet led, med henblik på at nedsætte størrelsen af den bøde, som virksomheden er blevet pålagt.

307 Med hensyn til Mannesmanns argumentation om, at virksomhedens samarbejde alligevel begrunder en nedsættelse af bøden som følge af formildende omstændigheder i overensstemmelse med retningslinjernes punkt 3, skal det bemærkes, således som det er blevet fastslået ovenfor, at Kommissionen råder over et vist skøn med hensyn til anvendelsen af formildende omstændigheder. I den forbindelse angiver retningslinjerne for bødeberegningen i punkt 3, sjette led, som eksempel på en formildende omstændighed, at »en virksomhed har samarbejdet effektivt i forbindelse med proceduren, uden for anvendelsesområdet for [samarbejdsmeddelelsen]«. I det nævnte sjette led omhandles derfor nødvendigvis, i det mindste hvad angår de horisontale karteller, der omfattes af den nævnte meddelelse, et samarbejde, der er utilstrækkeligt til at begrunde en nedsættelse med hjemmel i samarbejdsmeddelelsen.

- 308 Der skal dog ligeledes mindes om, at en virksomheds adfærd for at begrunde en bødenedsættelse som følge af et samarbejde skal lette Kommissionens opgave med hensyn til konstatering og bekæmpelse og overtrædelser af Fællesskabets konkurrenceregler (jf. præmis 296 ovenfor og den nævnte retspraksis). Det må under disse omstændigheder antages, at den situation, der omhandles i punkt 3, sjette led, i retningslinjerne for bødeberegningen, er en undtagelsessituation for så vidt angår de horisontale karteller, der omhandles i disse retningslinjer, da der skal foreligge et »effektivt« samarbejde, der har lettet Kommissionens opgave, men som ikke er omfattet af samarbejdsmeddelelsen.
- 309 I den foreliggende sag har Mannesmann ikke godtgjort, at virksomhedens samarbejde reelt har lettet Kommissionens opgave med hensyn til konstatering og bekæmpelse af overtrædelser (jf. præmis 297-306 ovenfor). Der er følgelig intet grundlag for at antage, at Kommissionen har overskredet grænserne for sit skøn ved ikke at nedsætte størrelsen af den bøde, Mannesmann er blevet pålagt, med den begrundelse, at virksomheden skulle have samarbejdet effektivt under undersøgelsen i betydningen i retningslinjernes punkt 3, sjette led.
- 310 Kommissionen har under alle omstændigheder anført, at Mannesmann på ingen måde samarbejdede under Kommissionens undersøgelse, men endog afslog at give visse oplysninger, og dette uanset at Kommissionen den 15. maj 1998 traf en beslutning i medfør af artikel 11, stk. 5, i forordning nr. 17, der pålagde virksomheden at fremlægge disse oplysninger. Selv om Mannesmann anlagde sag ved Retten med påstand om annullation af denne beslutning, hvilken sag blev registreret under nr. T-112/98, indgav virksomheden ikke en begæring om foreløbige forholdsregler som led i denne sag, hvilket den kunne have gjort i medfør af artikel 242 EF og 243 EF. Den omstændighed, at Mannesmann anfægtede lovligheden af beslutningen af 15. maj 1998, var naturligvis fuldt lovlig og kan ikke betragtes som udtryk for manglende samarbejde. Dog må det fastslås, at Mannesmann ikke var berettiget til at fastholde sig afslag på at give de pågældende oplysninger, da der ikke var truffet foreløbige forholdsregler med henblik på

udsættelse af anvendelsen af beslutningen af 15. maj 1998, og da virksomheden ved at handle, som om der var truffet foreløbige forholdsregler i dens interesse, selv om den end ikke havde fremsat begæring herom, ikke efterkom sine forpligtelser i henhold til fællesskabsretten.

- 311 Det skal endvidere bemærkes, at selv om Mannesmann opnåede, at denne beslutning blev delvist annulleret, idet Retten ved sin dom i sagen Mannesmannröhren-Werke mod Kommissionen, præmis 8 ovenfor, annullerede visse af de spørgsmål, der var omhandlet i beslutningen af 15. maj 1998, fremgår det af denne dom, at størsteparten af de oplysninger, som Mannesmann afslog at fremlægge, lovligt var blevet begæret af Kommissionen. Rettens nævnte dom blev af Mannesmann appelleret til Domstolen og registreret under nr. C-190/01. Denne sag blev imidlertid slettet i Domstolens register ved kendelse af 4. oktober 2001, Mannesmannröhren-Werke AG mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser. I den forbindelse fremgår det af den omstændighed, at den nævnte kendelse henviser til artikel 69, stk. 5, i Domstolens procesreglement, sammenholdt med procesreglementets artikel 122, stk. 3, at Domstolen, uanset at der i appellantens oprindelige begæring om slettelse blev nævnt en aftale mellem parterne, var af den opfattelse, at appellantens simpelthen hævede appelsagen og af denne grund burde bære sagsomkostningerne i forbindelse med denne.
- 312 Det fremgår følgelig af den ovennævnte kendelse, at dommen i sagen Mannesmannröhren-Werke mod Kommissionen, præmis 8 ovenfor, er blevet endelig. Som følge af Mannesmanns ulovlige handlemåde må det derfor konkluderes, at Kommissionen på intet tidspunkt har haft et væsentligt antal af de oplysninger, som den lovligt havde begæret fremlagt under den administrative procedure. Under disse omstændigheder kan Mannesmanns holdning under den administrative procedure, når den bedømmes i sin helhed, ikke betragtes som udtryk for et effektivt samarbejde i denne sag.
- 313 I lyset af det anførte må Mannesmanns klagepunkter, der støttes på virksomhedens påståede samarbejde under den administrative procedure, forkastes.

Beregnings af bøden

- 314 Det følger af det ovenfor anførte, at bøden, der er pålagt Mannesmann, skal nedsættes under hensyn til, at varigheden af overtrædelsen i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 1 i nærværende sag er blevet fastsat til fire år i stedet for fem år.
- 315 Idet Kommissionen i sagen har foretaget en korrekt anvendelse af metoden for bødeberegningen i henhold til retningslinjerne, finder Retten som led i udøvelsen af sin fulde prøvelsesret, at denne metode ligeledes bør finde anvendelse med henblik på den konklusion, der er angivet i den foregående præmis.
- 316 Bødens grundbeløb fastsættes herefter til 10 mio. EUR, der forhøjes med 10% for hvert overtrædelsesår, dvs. i alt 40%, hvilket resulterer i et tal på 14 mio. EUR. Dette beløb skal derefter nedsættes med 10% på grund af formildende omstændigheder i overensstemmelse med den anfægtede beslutnings betragtning 168 og 169, og der fremkommer herefter et endeligt beløb for Mannesmann på 12 600 000 EUR i stedet for 13 500 000 EUR.

Sagens omkostninger

- 317 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 3, kan Retten fordele sagens omkostninger eller bestemme, at hver part skal bære sine egne omkostninger, hvis hver af parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter. Da hver part faktisk har tabt på et eller flere punkter i den foreliggende sag, bestemmes, at sagsøgeren og Kommissionen hver bærer deres egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer:

RET TEN (Anden Afdeling)

- 1) Artikel 1, stk. 2, i Kommissionens beslutning 2003/382/EF af 8. december 1999 om en procedure i henhold til artikel 81 EF (sag IV/E-1/35.860-B — Sømløse stålrør) annulleres, for så vidt som den fastslår, at overtrædelsen, som ifølge denne artikel er begået af sagsøgeren, forelå før den 1. januar 1991.
- 2) Størrelsen af den bøde, der er pålagt sagsøgeren i artikel 4 i beslutning 2003/382, fastsættes til 12 600 000 EUR.
- 3) Kommissionen frifindes i øvrigt.
- 4) Sagsøgeren og Kommissionen bærer deres egne omkostninger.

Forwood

Pirrung

Meij

Således afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 8. juli 2004.

H. Jung

Justitssekretær

J. Pirrung

Afdelingsformand

Indholdsfortegnelse

Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger	II - 2234
Retsforhandlinger ved Retten	II - 2235
Parternes påstande	II - 2235
Påstanden om annullation af den anfægtede beslutning	II - 2236
Anbringenderne vedrørende proceduremangler	II - 2236
Anbringendet om tilsidesættelse af retten til kontradiktion, idet Kommissionen har nægtet sagsøgeren aktindsigt i visse dele af sagsakten	II - 2236
— Parternes argumenter	II - 2236
— Rettens bemærkninger	II - 2239
Anbringendet om, at fristen for at besvare meddelelsen af klagepunkter var utilstrækkelig	II - 2243
— Parternes argumenter	II - 2243
— Rettens bemærkninger	II - 2244
Anvendelsen af fordelingsnøgledokumentet som belastende dokument	II - 2248
— Parternes argumenter	II - 2248
— Rettens bemærkninger	II - 2250
Den påståede tilsidesættelse af retten til kontradiktion som følge af en overensstemmelse mellem meddelelsen af klagepunkter og den anfægtede beslutning vedrørende overtrædelsen, der omhandles i beslutningens artikel 2.	II - 2255
— Parternes argumenter	II - 2255
— Rettens bemærkninger	II - 2255
Spørgsmålet om eksistensen af overtrædelsen af artikel 81, stk. 1, EF, der er omhandlet i den anfægtede beslutnings artikel 1	II - 2257
Den påståede modsigelse mellem den anfægtede beslutnings artikel 1 og artikel 2	II - 2257
— Parternes argumenter	II - 2257
— Rettens bemærkninger	II - 2259

MANNESMANNRÖHREN-WERKE MOD KOMMISSIONEN

De påståede mangler i Kommissionens argumentation vedrørende overtrædelsen i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 1	II - 2261
— Parternes argumenter	II - 2261
— Rettens bemærkninger	II - 2264
Spørgsmålet om eksistensen af den overtrædelse af artikel 81, stk. 1, EF, der omhandles i den anfægtede beslutnings artikel 2	II - 2266
Parternes argumenter	II - 2266
Rettens bemærkninger	II - 2272
Påstanden om nedsættelse af bødebøbet	II - 2287
Bestemmelserne om bødeberegningen	II - 2287
Parternes argumenter	II - 2287
Rettens bemærkninger	II - 2289
Fastsættelsen af størrelsen af den bøde, der er pålagt sagsøgeren	II - 2292
Grovheden af overtrædelsen, der er fastslået i den anfægtede beslutnings artikel 1	II - 2292
— Parternes argumenter	II - 2292
— Rettens bemærkninger	II - 2294
Varigheden	II - 2302
— Parternes argumenter	II - 2302
— Rettens bemærkninger	II - 2303
De påståede formildende omstændigheder	II - 2307
— Parternes argumenter	II - 2307
— Rettens bemærkninger	II - 2308
Mannesmanns påståede samarbejde	II - 2312
— Parternes argumenter	II - 2312
— Rettens bemærkninger	II - 2314
Beregningen af bøden	II - 2320
Sagens omkostninger	II - 2320